

COSTA

CASARAV-

GUAN

TRADUCA

DO

ESTRADA

1850.

1850.

1850.

1850.

1850.

1850.

1850.

1850.

1850.

1850.

1850.



H-11-83

IOAN. COSTAE

CAESARAVGVSTANI
IN BARCINONENSI

Academia Eloquentiam
publicè profitentis,
de Elocutione
Oratoria

LIBELLVS.

Ad Clarissimum discipulum Ioannem Franciscum Gebelli.

1572.

Vico

Auctore.



BARCINONE.

In Aedibus Petri Mali. Anno. 1573.

Admodum Reuerendo

DOMINO IACOBO
Cassador, Canonico Insignis Capi-
tuli Barcinoñ. Sede vacante, Vi-
cario gñali, Bartholomæus
Rocha. D. Theologus.
S. P. D.



Ibellū hunc de ora-
toria Elocutione Io-
annis Costę Cefar-
augustani, ex comis-
sione tua[Admodū
Reuerende Domi-
ne]qua potui diligentia legi. In quo ni-
hil Catholice Fedei contrarium, nihilq;
pietati, aut bonis moribus repugnans
inueni. Quin potius Oratorium Elocu-
tionē in eo acuratè eloquenterq; expli-
catam obseruaui. Quamobrem dignū
eum esse iudico, qui ad publicam om-
nium utilitatem Typographo excuden-
dus tradatur. Vale Bar. Kaleñ. Mar.
1572.

Ludo. Ioann. Villetani

BARCINONENSIS LIBE

ralium artium, & Sacræ Theo-
logiæ summi Doctoris, Ad

Ioannem Castam

Eloquentiss.

TETRASTICHON.

Eloquij doctor factus nūc Costa latinis

Crederis altiloquos exuperasse patres.

Armi potēs ornatē p te Hispania dicet

Induet armatoga, laurea lingua feret.

A 2

GALCERANDVS GRY-
mozachus Vtriusq; Iuris Do-
ctor Ad Lectorem.

OCTOSTICHON.

Dicitur effigies quōdā fabricasse Silenus
Forma quibus puræ simplicitatis erat:
Pectorē subclauso mysteria magna tegebāt
Qualia uix Samius nouerat ille senex
Paruulus hic itidē tenui sub frōte libellus
Immensas tacito pectorē claudet opes
Quod si quis cupiat præsētē cernere garā
Claustra probē reserans omnia, clavis
adest.

Antichius Rochanus Philosophus & Medicus,

LECTORI. S.



A B E S , amice
Lector , hoc in li-
bello Eloctionē ,
quam φραστῶν Grē-
ci vocant , Oratori
propriā à Ioanne
Costa non tam do-
cto , quā , id quod
maius est , exper-
to , tractatam : quæ sanè adeò rara , adeoq;
difficilis esse iudicatur , vt Mar . Antonius
ſæpenumerò affirmauerit , disertos se vidis-
ſe permultos , eloquentem verò neminem .
Quæ cùm ferè tota arte , & obſeruatio-
ne conſter (quibus perinde atq; flumen al-
ueo prono compositè fluere valeat ora-
tio) quis dubitat , quin τούτου ἀνέρος διδάσ-
κοντος de cætero ſine villo tædio quaſi iu-

cundo nauigio per sententiarum fluuiū auditorem perducat ad finem. Artem in elocutione sicut in omnibus alijs rebus semper comitatur decor & ordo; nunquā scopas dissolutas, aut inordinatum dicendi genus veri artifices secuti fuere; nunquam indigestum illud Anaxagoræ Chaos illis potuit placere: inculta etiā & inordinata barbaries, quæ aliquando per multos terrarū tractus occupauerat, & signis positis totum ferè orbem exultans tenuerat, præclarissimorū virorum splendor, & communis veterum artificum vita nostris temporibus expedit. Diuturna præterea ipsius eloquentiæ obseruatio, que notandis rebus illo seculo artem potuerat efficere, in singulis & coniunctis verbis apparet latitudinem perspicuitatem, ornatum atq; etiam accommodationem ad id, quod volumus efficere, in illis animaduertit, in his vero emendationem, collocationem & figuram ponderauit. Hæc sunt, ad quæ totis viribus deberent niti, qui volunt ad eloquentiæ apicem pervenire; quæ quamuis primo ingressu ardua, confragosa, faxis aspera & plurimis obducta sentibus appareant: tamē ētē d'us ān̄gōp īwīsai, facilia, plana & iucunda vnicuiq; quā tūis

tūuis fesso, & multis laboribus & animi cu-
ris fracto videbuntur . Nunc verò nostris
temporibus, proch dolor, irrumpunt per-
multi ἀνθρώποι, qui tāquam Homerici
cytharædi non ex hominum institutione,
sed ex se ipsis edocti canunt, nullā vel me-
diocriter artem scientes; & omnes tamen
ingenuè cum maxima temeritate & auda-
cia in aliquibus oppidis profitētes . Hoc in
per multis animaduertens Ioannes Costa,
maluit veterum prudentia, consilio & au-
toritate niti, & literis suas cogitationes
mandare, vt orationis facultatem & elo-
cationis p̄cepta tribus luminibus & idæis
(vt ille dicit) ex Cicerone desumptis illu-
strata habere posset. Supereft itaq;, vt eum
propter eruditionem ingentem, propter di-
cendi maiestatem & orandi præstantiam,
& propter hæc de elocutione monumenta
sententiarum dignitate & verborum copia
venustata hoc nostro ἡγεμόνων ἐνδόnu-
ματων eterno præconio prosequamur. Vale.

JOAN. COSTA

Ioanni Francisco Gebelli lib
eralium artiū studijs ægres
gie docto adolescenti.

S. P. D.



EMORIA Mihi
uetera repetenti (Clari-
sime Gebelli) per-
beati probeq; fœlices
illi uideri solent , qui
neglectis honorū fau-
cibus cum nō suis sed
Reipublicæ cōmodis
omnia metirentur, se

in suavia artium studia receperunt: quibus partim
amicis prodesse, nocere inimicis, rebus suis cōsulere
de Republica suisq; ciuibus bene mereri : partim
etiam uiris doctis ornamento, Reipublicæ utilitati,
cunctis cæteris rebus usui esse potuerunt. Quid
enim honorificentius? quid quæso excellētius? quid
tandem (ut paucis multa complectar) Christiano
homine dignius potest cogitari, quam inter tot di-
scrimina rerum & pericula imperitam multitudi-
nem ad omnem uirtutem, id est, ad honeste, religio-
sēbeat, q;

gè beateq; uiuendum incredibili ac propè diuina sa-
pientia concitare? Nam quid aliud sapientiam quā
tenebrarū lucem, uirtutis ministram, expultricem
uitiorum, comitem ueritatis, caliginis repugnantia,
totiusq; sanctitatis uerissimam sociam esse dicemus?
Hinc Plato dicebat, tunc ciuitates optimè gubernari,
quando aut sapientes imperare, aut imperato-
res sapiētes esse cœpissent. Sed quorsum ista dices?
attende & consilium meum agnosces. Cūm me die
bus superioribus fortuna (quæ uiris bonus semper
inimica fuit) in summas miseras conieciisset, nihil
magis, quām securum aliquem portum, in quo tan-
dem conuiuerserem ardentibus uotis expetebam:
cūm Barcinonensis Reipublicæ patres me in hoc
Collegium hominum ingenio summo, summa pru-
dentia, summaq; autoritate præstantium coopta-
runt, in quo satis magna mercede humanitatis stu-
dia ac potissimum Eloquètiæ profiterer. Suscep-
li benter prouinciam, quantumvis propter admirab-
lem rei magnitudinem humeris meis imparem, quod
rem non solum honestam, sed etiam Reipublicæ ne-
cessariam esse iudicarem. Atq; ex eo mihi iure læ-
tandum esse uidebam, quod obliata esset occasio Elo-
quentiam prælegendi in ea Academia, in qua eodē
anno magnus ille Petrus Ioannes Nunesius (cuius tā-
ta est laus & gloria, ut nullus Hispaniae finibus pe-
nitus terminetur) eandem prouinciam paulo ante
suscepisset.

suscepisset. Iam uero ut gloriosum, sic etiā arduum
& laboris plenum negotium esse sentiebam Elo-
quentiam artium prestantissimam, ut optimi prae-
ptoris officium postulabat alios edocere, quod ho-
minem artium illam Homericam catenam dissoluē-
tem & maximis laboribus iuuentutem ad omnem
ingenuam eruditionem, omnemq; uirtutis integritā-
tem componentem suo quasi iure reposceret, ta-
lēm q; qui primas & maximas optimi praeceptoris
partes, non tam indocte prælegendo, quamuis id sit
maxime necessarium quām in audiendis, cohortan-
dis, corrigendis, dictis, factis, exemplis, rationibus,
q; omnibus exercendis discipulis, imitatione, exem-
plo, diligentiaq; perficiendis positas esse duxisset.
Itaq; cum primum hanc ad me erudiendę iuuen-
tutis prouinciam patres Reipublicæ uigilantissimi
magna cū laude detulerunt, decreui incredibili quo-
dam Academiæ nostræ iuandæ studio uias omnes
tentare, quibus discipulis nostris prodessem, commu-
ni saluti consulerem, & officio muneriq; suscepto
responderem. Absoluerā hactenus inuentionem pri-
mam Rhetorice partem, difficultatis uero plenissi-
mam, sequebatur pars altera, que elocutio dicitur
Oratoribus propior et utilior (cuius maius est præ-
stantia, quām ut paucissimis uerbis possit, ac debeat
demonstrari) que quia sola illustrem efficit Orato-
rem, eam constitui hoc libello discipulis nostris seor-
sum

sum exhibere . Habet ergo (charissimē Geballi)
Elocutionē nostrā , hoc est , quid nos de ratione clo-
quēdi sentiamus . Hoc autem quidquid est (si tamē
aliquid est) uix nobis scribendi aliquis , rescriben-
di sanē nullus locus concessus fuit : accessit enim ci-
tius tempus elocutionis prælegendæ quam ipsum de
ea edenda cogitandi . Cur itaēnam Deum testor tan-
tū quantus est in cœlis , me hunc libellum in præle-
gēndis singulis diebus prælectionibus impedītū in-
tra duodecim dies scripsisse , & Typographo ad ex-
cudendum tradidisse : ita ut aliquid addere , demere ,
aut immutare uix ac ne uix quidem summa tempo-
ris angustia pateretur . Scio non de futuros , qui se
cuti in Arte Poetica consilium Horatij diligentia
nostram audaciæ potius quam sapientiæ tribuendam
esse iudicabunt , quibus respōsum uelim , me malle
sibi non placere , quam discipulis nostris (qui hanc
editionem fligunt) displicere . Quærenti au-
tem mihi , cui opus istud potissimum dedicarem , in-
ter ceteros tu primus occurristi , cui me tantum de-
bere fateor , quantum difficultimū esset persoluere :
dici enim non potest quam serena & liberali frōte ,
quam hilari uultu me exterum hominem amplissi-
mo tuo hospitio receperis , & de domus tue habi-
tatione accommodaueris . An tibi gratias agam , aut
sperem me aliquo tempore relaturum , tanti in me
collati beneficij memoria sempiterna ? Illud Hœsiodi

laudatur

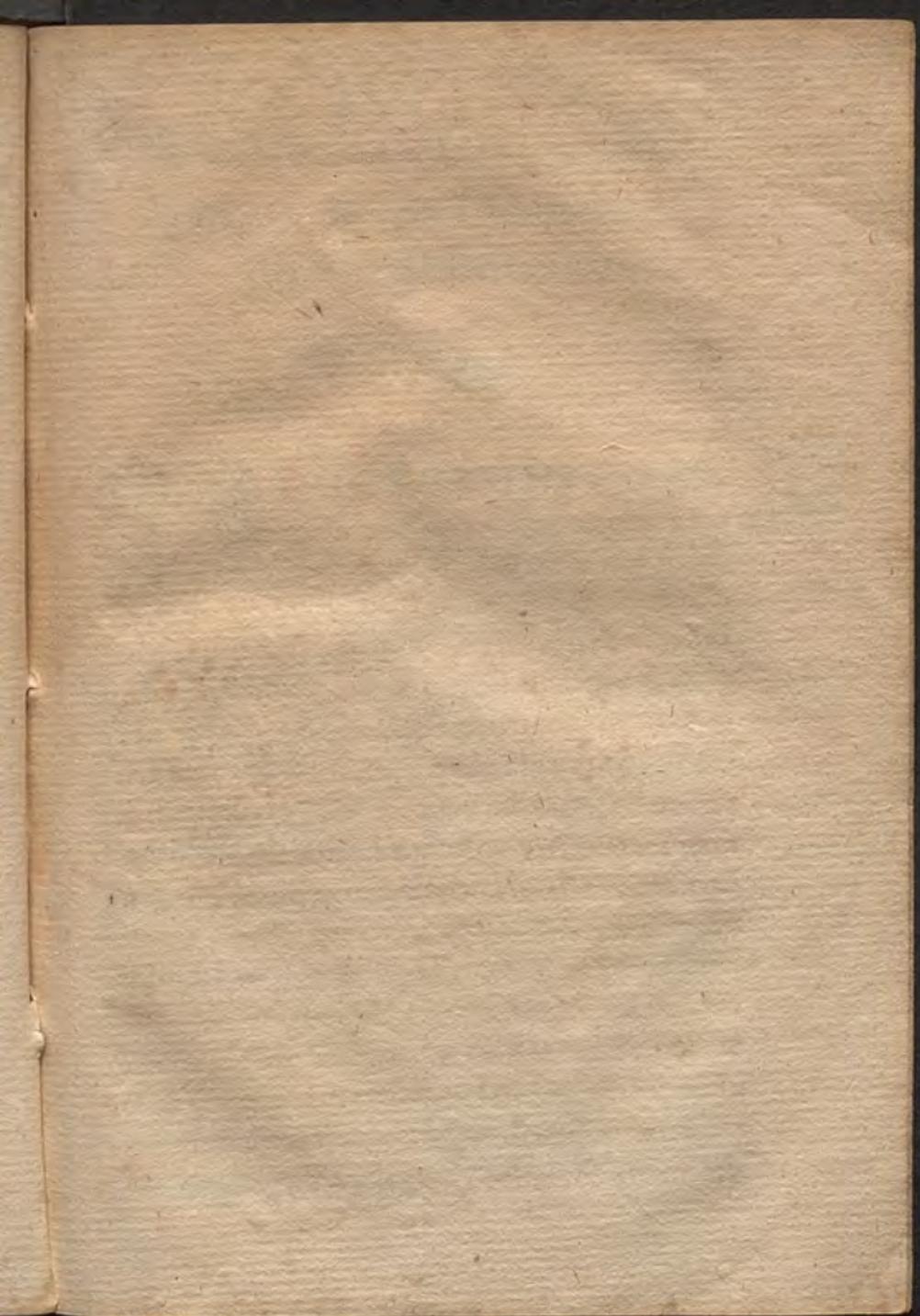
laudatur à doctis quod eadē mensura ut inquit Cicerō) reddere iubet, qua acceperis, aut etiam cumulatiori si possis. At uero tam præclara tua in me beneficia extiterunt, ut non dicam ad referendas, uerū nec ad habendas quidem gratias parem me esse sentiam, uoluntatem tibi certè emetiar, sed rem ipsam nondū posse uideor, idq; ut ignoscas à te peto: neq; enim ex nouis fructibus (ut Agricola solēt) singulis prouētibus annis est unde tibi reddam, quod acceperim. Non autem Elocutionem nostram tibi dicamus quòd te ea egere putemus: scimus enim te eloquentia, Philosophia, & Metaphysica esse liberaliter institutum, sed ut singularis meæ in te benevolentiae efficax in posterū extet testimonium, & ut nominis tui splendore Zoilorum latratus comprimatur. Est in quorumdam imperitorum hominum animis maledicendi innata quædam cupiditas, quam tulit improbissimorum hominum natura, ut uiros integrerrimos, florentesq; ingenij propter laudis magnitudinē rudes & imperiti plerumq; inuidia prosequantur, quorum labores, cogitationes, sensus in obtrectationem fame alienæ dignitatisq; oppressionem conuertuntur. Quod non est tam recens malū, quā multi nostra ætate homines crediderūt. Nā ætate Socratis certabant in theatro Histriones, Mihi, Cantores & Sophistæ, quorum artes cū populus ignorasset, tamen alijs applauudebat, alios uero celeriter

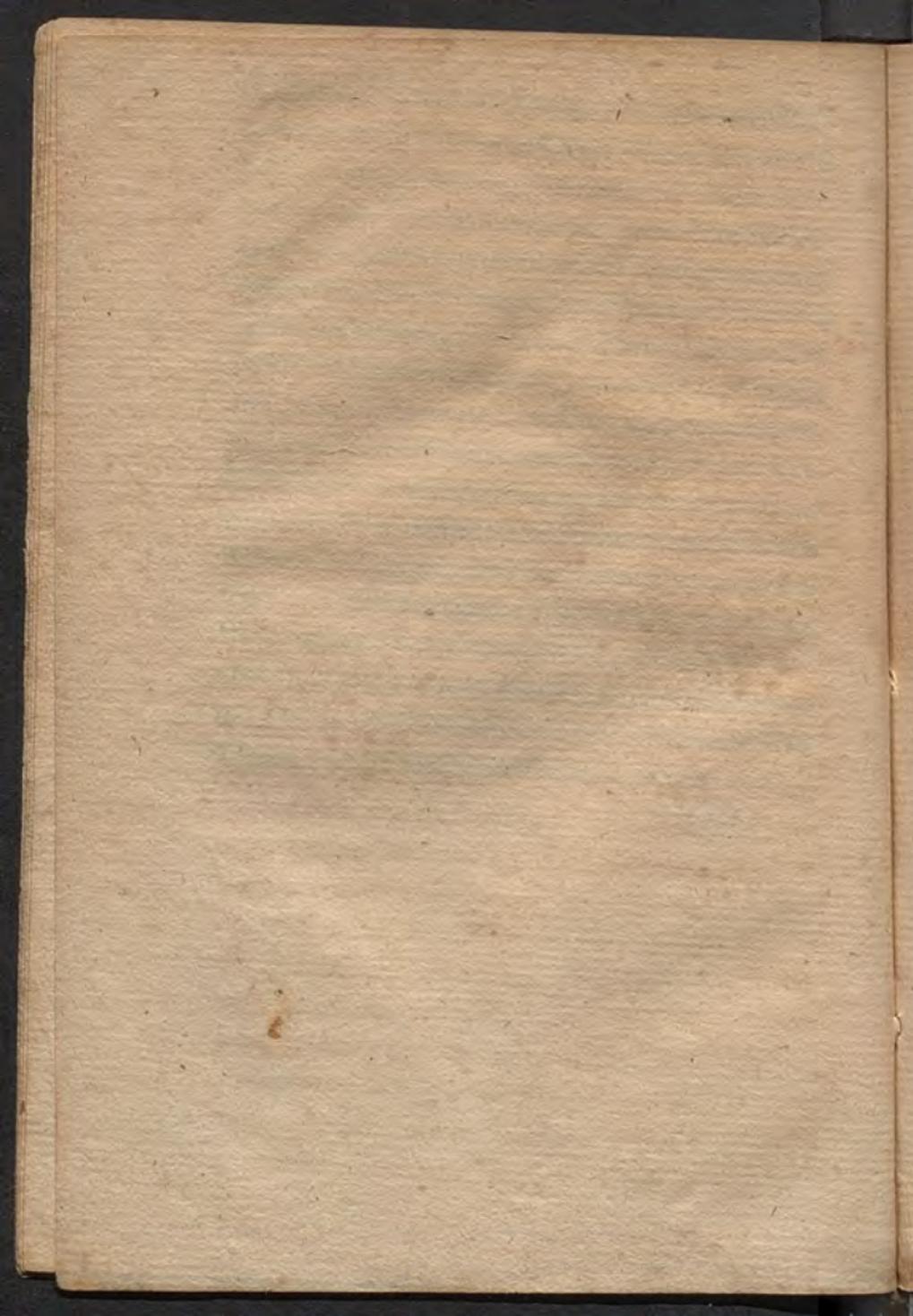
eleriter explodebat. Ideo Anacharsys Cittā mirabatur, qui fieri posset, ut de arte iudicarent artis expertes, cum de artifice non possit recte iudicare nisi artifex. Hypomacus musicus cum discipulū suū laudatē uniuerso populo errare sensisset; percussit baculo dicens, perperam pulsasti chordas, nam ali ter non te tantopere laudasset populus. Apelles præclarissimus olim pictor, cùm uideret quendam fūtorem imaginis à se pictæ temere reprehendentem thoracem, cæs̄it eum loris dicens, nec futor citra crepidam. Neq; multi nostra patrumq; nostrorum memoria uiri authoritate graues alienæ laudis detrahendæ & inuidiae studio caruerunt. Nā septemplicis Clypei dominus Ajax Telamonius tam è grē tulit magica Achillis armis, quæ ad se hæreditario iure pertinere putauerat Vlyssi cōcedi, ut crescente in eo. qua cæteris præstabat muidia, sc̄ ipsum inter fecerit. Adrianus tantoperè inuidia laborauit, ut M̄esopotamiam, Āsyriam, & Armenniam, quas Traianus magnis cohortibus & legionibus militū opugnauerat Parthis cōcesserit, et pōtem supra Danubiū, qub summus imperator Traianus maximis erexerat, sumptibus omnino diruerit Palemedes Naupilius Epygramma quædā tanto artificio composuit, ut ea Homerus muidia superatus deleuerit. Palmon uetus iſ. mus Gramma. Mo. V arronem omni artuum genere præstantissimum.

sic quibus

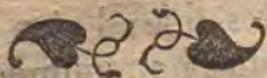
Sic quibusdam inuidiae stimulis cōcitatius oderat, ut
eum porcum semper appellaret. Cæsar tam acerbè
passus fuit Catonem, quem multis de causis dete-
stabatur, à Cicerone laudari, ut duos libros in Ca-
tonem scripserit, quibus cùm eius omnia uitia ref-
censeret, ebrietati magis quam Romanum ciuem
deceret, deditum esse indicauit. Tantum Aristoteles
fertur Platonis magistri opera inuidisse, ut multa
eius scripta, quæ ceteris credebantur præstantiora,
igni tradiderit. Tā ægrè molestèq; tulit Cato Vti-
censis Cæsaris uictoriam, ut auditio nuntio scripsum
enecarit. Sed quorsum plura huius rei exempla cō-
memorē cum plenissima historicorum monumenta
hifce exemplis muniantur? Accipe itaque nostram
Elocutionem Charissimè Geballi, quæ si tibi ali-
quid uoluptatis attulerit, dici non potest, quanta
nos lētitia perfruemur, Costamq; tuum cura dein
ceps, ut qua soles obseruantia prosequaris.

Vale.





Ioannis Costæ, Cæsa
raugustani, de Elocutione
Oratoria libellus.



Elocutio
nis digni-
tas.

LOCVTIONIS Dignitas.
tatem oculis præmetiens sentio
profecto rei magnitudine men-
tem mihi propemodum eripi,
animū pturbari, effluere verba, adeo vt neq;
mihi ingenium, neq; consilium suppeditet,
& in ipsis pene faucibus obruar, omnis mea
languescat industria, meq; cursus orationis
obstupescat. Tanta enim est tamq; stupēda
orationis eleganter excultæ vis, vt quæ non
Imperatorum potentia, quæ non tyrannorū
seuitia, quæ non armorum perhorrendus
imperus atq; perturbatio efficere potuerūt,
hæc sola incribili celeritate præstitisse vi-
deatur. Videretur certè ἀδύνατον velle hoc
loco omnes eius fructus, laudes, commoda
recensere, quæ tot sunt, vt nemo quantum-
uis eloquentiæ viribus excellat, & animi bo-

B

IOAN. COSTAE

nis cæteris præstet, ea non dicam recensere numerando, sed ne dum complecti cogitando posse videatur. Iam post constitutas ciuitates nihil vñquā fuit, siue omnem omniū rerum quæ ad vitæ institutionē, quæ ad virtutem, quæ ad Rempublicam pertinent, cognitionē spectes, siue ad vitæ nostræ, quæ omnibus fortunæ hominumq; insidijs expota est, in posterum consilio & sapiētia prouidendum, rationem consideres, siue ad integrimos ciues præcipitāte Republica (ne repentina cōcitatæ multitudinis oppressione deterriti ab officio declinent) in necessaria semper laborantis Reipublicæ defensione retinendos, modum requiras: nihil inquā fuit vñquā elocutione præstantius. Cū enim oratio animi sit interpres, qui elegatius, magnificenter, admirabilius, quæcumq; cogitatione conceperit, animo atq; memoria continuerit, significare, aliorumq; in se voluntates possit retorquere: eum necesse est præstantius quiddam quam alios mente cōsequi, cum hac ipsa optima naturæ dote & ornamento, quo solo bestijs homines præstant, cæteros antecellat. Nihil hercle vtilius & vberius tribuere hominibus diuina prouidentia, nihil complecti humana mens excel-

lentius,

DE OLOCV. ORA.

lentius, nihil ex omni rerum pulchritudine colligi aut deduci potuit præstantius, fangi & excogitari prudenter eloquenti oratione. Quamobrem, cum mirifica sit reliquarum artium ingenuarū vtilitas, dignitas magna, non exiguis honos, multæq; res præclaræ, quibus polytica viuendi ratio magna omnium cum vtilitate possit institui, nulli tamen, melius cōmuni vtilitati, ipsiq; Reipublicæ consulere, cunctis rebus humanis prodesse, quam dissipissimi Oratores sua laudabili eloquentia potuerunt. Nullus est enim temporum cursus, nulla rerum præclarè gestarum laus & gloria, nullus in his angustis terrarum finib;is humanarum rerum vel laude excellentium, vel dignitate admirabiliū splendor, quem non oratio (si tamen ornata & suis numeris absoluta dici debeat) illustrat, exornet, atq; perficiat. Eloquio est quæ apparatum, quæ cultum, quæ lumina orationis præbet, elegantiæ vberimos fontes aperit, iuxta magis usitatam atq; receptam loquendi formulam, verborum proprietatem indicat, puri, candidi, splendidiq; sermonis ornatum, splendorem, colores omnes ostendit, quibus præter popularem loquendi modum numerorum compositione, & suavi

Efecta e-
locutionis

IOAN. COSTAE

calium coagmentatione oratio perpoliatur: cuius qui ignoratione premuntur, eam ut inutilem & exiguę dignitatis repudiant, oderint, detestātur: quibus quantū noceat elocutionis infiditia patet ex eo, quod cū in te-nebris versentur, & inuentis frugibus glan-de vescantur, nihil vñquam compositè, nihil venustè, nihil cōpte aut sumptuose dixerūt, semperq; nudam, perturbatam, hiantem, cō uolutam, obſcēnam, claudicantem, parietū deniq; misericordiam postulantem oratiō-nem reddiderūt. Est igitur elocutio, ut cæ-teris partibus præstantior, sic cognitu longē

Caluus et dignior & difficilior, adeò ut Caluus & Bru-
Brutus vñ- tus Ciceroni, Aeschines Demostheni ali-
ces Cicero- quo^t temere collocatas voces vitio verte-
niss emen- rint, quorum alterū Romani, alterum Athe-
darunt.

Antonius nienses propter admirabilem eloquentiam
nemine vi- non alia quam propè deorum religione co-
dit eloquē- luerunt. Antonius verò Orator ætate Cice-
sem. ingenuarum artium studijs liberaliter insti-
tutus, nō mehercule inani ductus suassione,
sed verissimam & paucis mortalium, aut po-
tius nemini imitabilē eloquentiæ perfectio-
nem perpēdens, quodam in libello scripsit,
dissertos se cognosse nonnullos, eloquētem
verò neminem. Inuētio & dispositio prude-
tia po-

DE ELOCV. ORA.

tia potius & natura acquiruntur , quam va-
ria artis præceptione comparentur , suntq;
partes multis cum Dialectico & Oratore cō
munes, elocutio solū & propriè oratori tri-
buetur: sic Rhetoricæ ætymologia à Græ-
cis & Latinis ab eloquendo ducitur, & Ora De Ora
tor (vt inquit Cicero) non ab inuentione
ad Br.
inuentor, aut à dispositione dispositor , aut
ab actione actor, sed à sola elocutione clo-
quēs appellatur. Demus igitur operam, vt si
minus propter rei magnitudinem & difficul-
tatem videamur officij nostri rationem ab-
soluisse, at studium, voluntatem, diligentiam,
deniq; nostram minimè defuisse omnes pos-
sint iudicare: & acri auditorum nostrorum
desiderio elocutionis intelligendæ (si quo
modo nostro labore fieri possit) consula-
mus: ne si honesta petētibus eaq; ardentibus
votis expertentibus denegemus, eorum co-
natus retardentur, debilitetur industria, om-
nisq; animorū ardor , qui reiectis studijs cū
constantiam , tūm dignitatem solet afferre,
penitus restinguatur: & ne nos , quod mu-
neris nostri propriū esse debet, nihil eis om-
nino profecisse videamur. Atq; vt rē paulò
altius , & à primis principijs repetamus, hāc
orationis exornandæ rationem tradituri, tri

IOAN. COSTAE.

*Omnesar
testribus
præsidjs
parantur* bus solidis firmisq; præsidjs (quemadmo-
dum reliquarum disciplinarum perfectio-
nem) imitatione primum, deinde natura, ad
extremū exercitatione parari præcipiemus.
*imitatio-
nis studi-
bus.* Est certe imitationis studium summum, vis
maxima, vehemens impetus ad difficilimum
quiduis & præclarum cum laude consequē-
dum, fructus verō ita uberrimus, usus adeò
frequens, ut nulla sit rerum humanarum per-
fectio, quam non imitatione contentam vi-
deamus. Nostri enim animi non tanta cele-
ritate, ardore tanto, ad res magnas, arduas,
atrocēs, inauditas gerendas, ad honores, ma-
gistratus, dignitates consequendas duceren-
tur, nisi eorum ad id exēplis & imitatione,
quasi stimulis concitati moueremur, qui re-
rum gloriose gestarum laude viguerunt, aut
propter publicorum honorum gloriam, om-
ni posteritati sempiternam nominis memo-
riam reliquerunt: quorū aut similes esse stu-
demus eorum laudem ad quantes, aut con-
namur honesta alienæ gloriæ inuidia eorū
famam superare. Nouerat istud Pop. Roma-
ni authoritas, quę clarissimorum hominū,
& vt Romani loquebantur, Imperatorum
(quos pluresquam alia quęquis etas illa pro-
tulerat) res gestas et victorias, glorioſis triū-
phis

DE ELOCV. ORAT.

phis, & statuis publicis locis erectis celebrauit, vt his exemplis Romana iuuentus quotidie in memoriam reuocatis, nihil esset tam alta sede positum, quod non aliquo tempore euanesceret, & temporis diuturnitate deleatur, animaduertetur: & ad gloriæ eternitatem, quæ altissimum est virtutis premium, incensa raperetur. Debet ergo in re omni ali quid eius generis, quod optimum & sumum videatur, ad imitandum proponi, cuius vestigia qui aliquid futurum huiusmodi aggrediantur, consequentur, & ad eius similitudinem rem adumbrare vereq; eformare studeant, quæ quanto magis ad eius, quod elegerint præstantissimum, naturam accesserit, magisq; ad viuum expressam effigiem eius retulerit, maiore eius perfectio debet iudicari. Quod prudenter ab Heracleote Zeusi nobilissimo pictore factitatum esse scripsit Cicero, qui cum Helenæ pulchritudinem tabula quadam depingendam ad viuum suscepisset, quinq; Crotoniatas virgines, quæ cæteris corporis dignitate præstitissent, à se eligendas constituit, à quibus quid in quaque magis excelleret, assumere: & ad eius imaginem exprimendā in helenæ simulachrum trasferre sibi licuisset. Quapropter magna habenda

*Quid &
quomodo
debeat i-
mitari.*

*Heracleo-
tes pictor
Helenæ
imaginem
de pingen-
dam suscep-
pit.*

IOAN. COSTAE

est in oratoria elocutione imitationis ratio,
vt eos nobis qui sedula animi contentionē
magis ad purum propriumq; Romani ser-
monis candorem accesserint, ad imitandum
deligamus, ne id nobis cōtingat, quod mul-
tis plerunq; solet euenire, qui cū nullis pro-
positis imitationis exemplis, nulla instructi
excellētioris naturæ bonitate, nullo maiori
quodam afflati numine, aliquid magnū ag-
gredi statuāt, et neglecta imitatione alterius
exempli minorem, quam ex tāto labore spe-
rauerant, vtilitatem sibi solent comparare.
Qui ergo incredibili studio teneatur nō mo-
do ex communi quadam hominum opinio-
ne dicendi, sed augendi quæ velit admirabilius, atq; ornandi magnificētius, vnius Ci-
ceronis eloquentiæ facile principis vestigia
consectetur, qui ei omnes omnium rerum,
quæ ad dicendum pertineant, fontes aperiet:
ex quibus verborū venustatem grauitatēq;
sentētiarum exhauriat, nihil vt sibi aliud ad
eloquendum appositē requiratur. Nescio ta-
men quæ detestabilis pestis quasdam Hispa-
nię Academias peruersit, & in quorumdam
magisterculorum animis altis defixa insedit
radicibus, qui cū magis, quam par fuerit, iu-
dicijs suis tribuerint, Ciceroni omnium qui
sunt

DE ELOCV. O.R.A.

sunt, aut qui post hominum memoria extiterunt eloquentissimo garrulos quosdam, Barbaros, puluere delitescentes, sibi deniq; similes anteponēdos esse césuerūt. Hi Eras. Politianum, Apuleiū, & huius generis alios pueris imitandos (hoc iuuentuti vtilissimū sibi verò honoriscentissimum esse ducētes) præbuerunt. Quorū scriptis (si quod sentio) vt mea fert natura, liberè loquar) nec attingendis, non sua modo, sed quod magis dolendum est, optimē spei adolescentum ingenia penitus confunduntur, & tanquam litigioso Harpię contactu cōtaminata retardantur. Hi igitur, quos paulò superius nominavi auctores in totius orationis delectu sequuntur, colunt venerantur, Ciceronem autem (in quem vnum omnes suas gratiæ dores contulerunt) oculis fugiunt, auribus respuunt, mēte ipsa perhorrescunt, cogitatione tandem detestantur. Sed vt ad id iam reuertamur, vnde nostra oratio fluxerat: Ciceronem præcuntem sequuntur Cæsar, Terentius & Virgilius: non enim eis assentior, qui Virgilium ex istorum numero subductis ad calculum rationibus eiecerunt, quibus quāuis concedam aliqua ex parte vera sentire, non tamen id ita concedam, vt ab eis non omnino

Cauc ne
Erasmus
Politianū
aut Apu-
leyum imi-
teris.

IOAN. COSTAE.

omnino dissentiam, leguntur non inficior,
poëticę aliquot elocutiones apud Virgiliū,
quæ parum videntur Romanam illam ele-
gantiam & proprietatem redolere, indignæ
illæ quidem quæ exquisitam lectissimarum
elocutionum proprietatem religiosè quæ-
rentibus recipiatur. Sed ut fugienda est ali-
quando ex poëtica libertate psecta impro-
pria illa phrasis collocatio, sic etiam singu-
lorum verborum, quorū delectum retinuit,
elegatiā in Virgilio debet vehementer co-
mendari: neq; sane video, cur non possit cū
quouis maxime probato singulorum pro-
prietate verborum suo quasi iure certare.
De Terentio, Cesarē, & Cicerone non est q
iudicium feram, nā suo quisq; stylo & gra-
du ita excelluit, vt qui alteri alterum antepo-
nat, eum necesse sit, vt admodum imperi-
tum in rerum omnium ignoratione versa-
ri. Neq; in futuro oratore contentiosē requi-
ram, si alios imitetur, quorum nō minus sua
uis & elegans, quam sapiens & grauis ora-
tio, aut fere est eadem cum illorum princi-
pum oratione, aut non omnino dissimilis.
Nā illi quatuor, qui hos ētate antecesserunt,
prima latini sermonis lumina extiterunt, sua
q; hortante & quasi impellente natura leni-
tatem

Laus vir-
gilij.

DE ELOCV. ORAT.

tatem quādam suavitatem, & concinnitatem
orationis didiscerunt: hi verò, qui post longa
tempora illos principes sequuti fuerunt, nō longe impari dicendi laude floruerunt:
si in hoc erro consulto et libenter erro.
Hoc autem aliquis ita à nobis dictum non
intelligat, ut cum illis quatuor aliquem con-
feramus, quos ad imitandum principes esse
volumus, quibusq; tantum in eloquentia tri-
buimus, ut è cœlo quasi delapsos, & in di-
uino Mineruæ contubernio liberaliter edu-
catos esse fateamur. Hoc tamen unum au-
deam affirmare, quotiescumq; Celium Secū-
dum, Carolū Sigonium, Longoliū, Sadole
tū lego (lego autē imitationis & delectatio-
nis causa səpessime) dispeream, nisi artificio-
sa & plane diuina illorum principum o-
pera mihi videor percurrisse, qui si hoc tem-
pore reuiuiscerent, nō alia meo iudicio quā
istorum lingua loquerentur. Quid ni igitur
hos post illos quatuor adolescentibus imi-
tandos trademus? quorsum cuique debitum
honorem, susceptorum laborum premium
detrahemus? Quare diligenter curemus, ut
vnūquemq; optimū, in eo in quo excellat,
nobis imitandum proponamus, cui similes,
quoad fieri possit studiosè, esse conemur.

*Laus quo-
rumdam
recentior-
um.*

Nec

IOAN. COSTAE.

Nec opinor preclarus Apelles nec Polycletus in picturæ & statuariæ artibus omnium in se oculos cōuertissent, nisi ille à Pamphilo, hic ab Agelade preceptoribus prima suarum artium elementa studiose didiscissent. Valet certè plurimum ad res perfectè consequendas imitatio : sed naturæ bonitatis & exercitationis non minor est utilitas, quæ aperte colligitur ex Phœdro Platonis cum ad hunc modum cum Socrate loqueretur.

Verba Pla Φœd. Αλλὰ δικτημα τοῦ τῶν ὄντος φύσεως τε, ποὺ
τονις in τιθανοῦ τέχνης, τῶς γοὺ τοθεὶ σὺντοστο
Phedro, τορεῖσθαι; Σω. Τὸ μὲν μυναθή, ὃ φαιδρε, ὡς
τελεγωνισθὲν τέλεον γίνεσθαι εἰκός. οὐ ως μὲν ἀναγ-
καῖη ἔχειν ὥστε τὸν ἄλλα, εἰμεν τούπαρχε
φύσει φύσιοις, εἴναι τὸν φύτωρ ἐλλόγυμος
τροσταθὲν ἐπισήμης τε καὶ μελέτης. ὅπερ μὲν ἄλλη
ἐλλεπῆς τούτῳ ταύτῃ, ἀτελὴς τὸν.
Nomine autem naturæ eius dotes & ornamen-
ta volo intelligi, quibus artes primùm in-
uentæ, deinde ad eam perfectionem deduc-
ctæ, ut nullus iam quantumvis sedulus homi-
num labor, nulla obseruatio, nulla quamvis
assidua diligētia & cura incrementum alla-
tura videatur. Multi enim ē media plebe ho-
mines omni arte, omni potius rerum cogni-
tione destituti, rudes & inculti solum natu-

DE ELOCV. ORA.

re ornamentis, præstanti ingenij acumine,
laudabili memoriæ fœlicitatè, decora pronū
tiatione, miraq; vocis suauitate, sic verba &
sententias exornant, de rebus, quæ solent in
controversiâ vocari, naturali prudentia sub
tiliter differunt, ut suis eos gratiæ manibus
finxisse videantur. Tanto autem quis ad hęc
præstantia doctius commouetur, quanto a-
cutiorem nobilioremq; naturam consequa-
tur. Sed de naturæ bonis, quæ animi adiun-
cta dicūtur, in nostrō libello de Dialectica
& Oratoria inuentione Scholia. 4. copiosè
disputaui. Quorum quia suscepta est hoc lo-
co disputatio, quamvis adiunctorum magis
quam huius loci proprium, non tamen om-
nino aut ingratum, aut inutile viri docti iū-
dicabunt, si aliorum bonorum, quæ corpo-
ris & fortunæ Rhetores nostri dixerunt,
breuissimè hic disputatio instituatur, cum
ea sit eloquēti futuro incredibilem fructum
copia, vbertatē, & vsum ad eloquendū alla-
tura. Quæ cum laudationi & vituperationi
ſæpe, ſæpius tamen rebus cum apparatu de-
scribendis accōmodentur, tractantur à Poë-
tis nō rarò, ab historicis crebro: frequentius
tamen ab oratoribus usurpatū, adeò vt nul-
la, vt cæteris brevior, sic etiam his omnibus
tractatio

Naturali
Rhetorica
quidam or
nato dixe
runt.

IOAN. COSTAE

tractatio reperiatur utilior. Suppeditat sād copiam et amplissimos aperit eloquentię cā pos adiunctorum vſus, ad personas cum grauitate describendas, si non animi modo, & corporis ornamenta, quæ nature generatim dotes dicuntur, sed quæ fortuna hōminibus tribuuntur, in vnum locum ad'ornatum & amplificationem iungantur. Laudantur ple-

**Bona cor
poris,** rumq; in hominibus forma pulchra, frons serena, viuacitas oculorum, mediocris statu ra, corporis habitudo, dispositio membro rum, color, vires singularum partium, aspe ctus perspicax, gustatus mollis, odoratus sa gax, auditus acutus, vultus honestus, barba & capilli fabri, latera firma, velocitas, affabi litas & agilitas. Ea quoq; in hominum com mēdatione, quæ extrinsecus ei adueniūt, & fortunæ bonitate comparantur, ornamenta solent recenseri, genus paternum maternūq; illustre, natio, patria, diuitiæ, in quarum cam pū partibus distributis poterit latissimè ora tor propagare, si pristina, agros, vēctigalia, villas, castella, oppida recensuerit, si prin ceps aut rex fuerit, qui suscipitur commen dandus, vrbes, regna, prouincias, imperia: af fines quoq; hue spectare censemur, consan guinei, pdagoegi, artium præceptores, ho

**Bona for
tuna.**

nores

DE ELOCV. ORAT.

nores, magistratus, amici, vxor, liberi, educa-
tio, etas, quæ suis quoq; partibus constat, in-
fantia, pueritia, adolescentia, iuuentute vi-
rili etate, & veraq; senectute. Instituto au-
tem elocutionis intelligendæ priora illa na-
ture ornementa magis accommodantur.
Natura vberes quosdam & celeres nobis co-
cessit animi motus ad omnem cogitationē
grauiter, ornate, mirabiliter exprimendam,
quibus si artificium adiungatur, excellens
quiddam & maxime præstans efficietur, sic
q; naturæ obseruatione à paruis ortam prin-
cipijs primum Athenienses, deinde Roma-
ni hanc otij sociam, ciuitatū gubernatricem,
bene constitutæ Reipublicæ alumna, ac pa-
cis moderatricem eloquentiam perfecerūt.
Est igitur naturæ vis admirabilis, sed exerci-
tationis ad omnes disciplinas elocutionem
q; parādam longè maior est utilitas, nullum
q; erit præceptorum genus, quod cum vsu
optimo dicendi magistro possit, aut debeat
comparari: præcepta planè per pauca suffi-
cient, si tamen exercitatio fuerit diutinior.
Oportet itaq; illuminandæ orationis præce-
pta ad usum & calamū reuocari, ne aliquā-
do nobis herere, aut turpiter hallucinari cō-
tingat. Fit eīm sæpe ut artificiū dicēdi
percipient,

Exercita-
tionis ve-
litar,

IOAN. COSTAE

percipiāt, qui dicēdī usum mōimē cōsequātur: quod quidā de Hermogene, Quintiliāno, Seneca, Varrone, Hortensio & Galba dixerunt. Vnde Apelles vir cū ingenio diuino, et singulari prudētia, tū admirabili pīgendi artis doctrīna excellens (de cuius lau-

Vetus pro dibus summis & maximis nullum vñquam uerbiū nul lācūlū conticescet) exclamare solebat, nul la dies sine linea.

la dies sine linea, quod tantum exercitatio-
ni tribuendum esse putarit, vt nihil possit ita
difficile cogitari, quod non exercitatione
adhibita consequamur: quæ rebus obscuris
splendorem & lucem attulit, ab animis ca-
liginem dispulit, ingenia hominum acuit,
adeò, vt si eam è litterarū cognitione seiun-
xeris, solem ipsum cuius luce mortales frui-
mur, è medio substulisse videaris. Quapro-
pter sedula danda est opera, si tamen fieri
possit, vt copiosè & luminatè dicere cupien-
tes intra priuatos parietes ad exercendum
ingenium deponendumq; pudorem sēpissi-
mē dicant, vt ad perfectam illam, quam ani-
mis querunt dicendi gloriam diuturnis pla-
nē nocturnisq; laboribus, sed fœliciter & cū
laude perueniant. Dixi si fieri potest, incidi-
mus enim his nostris temporibus siue fato,
siue culpa, siue negligentia nostra in tantum
liberalium

DE ELOC V. ORAT.

liberalium artium contemptum, ut iam pro labore desidia, p industria ignavia, pro laudatissimarum artium exercitatione & studio nihil aliud, quam fœda & turpia animi corporisq; vitia suecta esse videamus. Hinc Hesiodus poëta prudēs & prouidus ignavia esse ab hominibus reiiciendam, nihilq; esse quod dij immortales magis detestentur, quam cū desidia & negligētia hebescunt ingenia hominum, qua cæteris suæ ætatis poëtis præstiterat elegantia cecinit his carminibus.

Της ἀρε της οὐρανοῖς τροπήροισεν εἴηναι
Αθανάτοι μακρός σὲ ήγέρεις οἶμεν επ' αὐτούς
Καὶ τρυχὺς τὸ πρᾶθον ἐσίν δὲ εἰς αὔρουμιντας
ἔμπριντον πείσατελει χειλεων τερεσσα.

Huius igitur copiosè fluentis sapientiæ vera præcepta, si non vt tantæ rei dignitas postulat, at vt ingenij nostri itemitas possit absoluere, iam in studiosorum gratiam persequamur. Si autem præstantissimorum hominum laudatissimis exemplis optimus quisq; vehementius ad decus, ad laudem, ad res præclaras gerendas inflamatur, si ipsa illa gloriose factorum imitatio quasi quibusdam virtutis stimulis ad laudis eternitatem nos semper cohortata est atq; impulit, quid in maxima elocutionis dignitate & magnitudine

C nos

IOAN. COSTAE.

*Eloquen-
tis laus* nos ad eam tradendam, cæteri ad legen-
dam moueamur? Nam cū multæ res aliæ sint,
quibus vel Reipublicæ amplitudo illustra-
tur, vel vitæ dignitas retinetur, nihil tamē ad
instituendos bonos mores singi potest effica-
tiūs, quām vt blanda illa quidem oratione
tanquam vehementi naturæ impetu iuuen-
tus ipsa ad omnem vitæ integratatem & vir-
tutis pulchritudinem excitetur. Iam verò vt
legis, quam tulerant magni liberalium artiū
parentes Cicer. 1. lib. Cap. 2. de offi. & Socra-
*A definitio-
nerei
ducendum
esse initia.* tes in dialo. Phèdro memores videamur, elo-
cutionem dicamus idoneorum verborum
ad rem inuentam accōmo-
dationē. Est enim singulorum verborum elec-
tio & collocatio, sententiarum quoq; cū
grauitate accommodatio retinenda, & in
splēdida dignitateq; præstanti oratione ita
cū rebus verba debent coniungi, vt verba re-
bus lucē, res verbis esplendorem afferre vi-
deantur, vt si quodus horum defuerit elo-
quentis nomine indigna cēseatur. Neq; ali
quid sine delectu est ita et sine puritate dicē-
dum, sine iudicio turpiter connectēdum, &
sine vlla venustate effundendum, vt mugire
aut boare potiūs quām dicere videamur. Cu-
remus itaq; principio, vt quemadmodū Ar-
chitecti

DE ELOCV. ORAT.

chitecti sumptuosa edificia erecturi calcem
primum, lapides, ligna, et id genus reliqua
deligunt, deinde coniungunt: pari nos etiam
ratione singula verba deligamus, delecta non ut cumq; non temerè, non fortui
tó, sed cum iudicio & artificio collocemus.

Est autem verborū electio duplex, una pro
pria, altera figurata: propria enim verba ea
dicuntur, quæ ita fuerunt rebus ipsis imposi
ta, ut cum rerum naturis cōsentirent. Quod
Plato in toto Cratylō dialogo diuino sui
ingenij lumine subtiliter disputauit. Proprio
rum ergò verborum delectus is erit, quo ver
ba tantum propria deliguntur: erunt autem
propria quæ purè, quæ latinè, loquētibus cō
munia & familiaria esse cernentur, & quæ
rebus exprimendis aptiora quodammodo
videbuntur. Figurata sunt verba, quæ primū
propria extiterunt, sed à nobis non raro, p
pter similitudinem quandam, & ceteras cau
sas ad res alias earum, quibus propria impo
sita fuerant, longè dissimiles significandas
conuertuntur. Nā ista vox Leo, si eius pro
prietas expendatur, ex hominum instituto
omnium ferocissimum animal significat,
nos tamen homines etiam figuratè Leonina
ferocitate horribiles appellamus: hęc mul

Duplex e-
lectio ver
borum.

IOAN. COSTAE

t̄i modificata, inflexa, assumpta, aliena vocauerunt, de quibus postea differemus.

Verba igitur singula extra orationem deligamus, & acri quodam aurium iudicio me-

Delectus verborum quomodo paretur. tiamur. Horum amplam suppelle etilem & vberem copiam assequeris, si assidua lectio- ne eos authores percurreris, qui magis ad latinum ornatumq; Romanorum sermonē styli proprietate accesserunt. Num tamen semper Ciceronem principem esse volo, cū quo comparo paucos, antepono certè neminem, ad quem eloquentię studiosorum cogitationes & studia pręcipue conferantur, & ex eius scriptis tanquam ex limpidissimis fontibus vbereni verborum delectū exhau- riant. Hunc tamen quemadmodum fateor ceterorum cū Græcorum, tūm etiam Latinorum virtutes & lumina prope diuino na- turę miraculo & inaudita ingenij fœlicita- te in suam orationem trāstulisse: quo fit, vt nemo videatur ad parādū delectū aliorū ele ctione magnopere indigere: sic etiā video non omnia solum dixisse, de quibus sermo possit institui, ita vt pr̄ter Cice. eorū partus inutiles & spurij debeat iudicari, qui inge- nij & industrię dexteritate illustres, & suo quiq; in genere pr̄stantes, copiosi, acres, cō citati

DE ELOCV. ORA.

citati, dulces, iucundi, atq; remissi extiterūt.
Laudo igitur, & cæteris anteponendam cen-
seo in singulorum delectu verborū & ora-
ratoria collocatione Ciceronianam imita-
tionem, non tamē ita laudo, vt eam omnino
improbem, quæ ab hominibus sua ètate flo-
rentibus aut nostro tempore veluti Cice-
ronianis lactis nutrimento educatis profecta
videatur. In re enim omni optimos quoſq;
seligendos esse præcipimus, & corrupti ſto-
machi, atq; intemperantis ægri deteriorem
cibum eligere, optimum & ſalutarem asper-
nari, propriū effe putamus. Quintilianus Ci-
ceronem afferuit, vim in dicendo Demo-
ſthenis, copiam Platonis, iucunditatem Iso-
cratis retulisse; qui multis coloribus & vir-
tutibus Oratorijs eius ingenium alere, indu-
ſtriam acuere, omnibus deniq; eum gratijs,
ad forenses causas exornare potuerunt. Par-
ta iam lectissimorum verborum copia futu-
rus illustris Orator quæ ex eis recipere, quæ
ue deligere, quæ fugere, vitare, atq; contene-
re debeat, oportet primū intelligat. Is prius
quā verba rebus accōmodet, singula diligē-
ter expendat: neq; enim omnia quæ prima fa-
cie rebus videtur aptissima, orationē efficiūt
illustriorē. Est meherculè per obscura & eo

TO AN. COSTAE.

gnitu difficilis proprietatum verborū electio: quæ ut aperte possit cognosci, prius variæ re- rū formæ, quibus subserviunt, debet proponi. Nam quot sunt genera rerum, tot etiam ver- borum, quæ illis accommodantur atq; res-
Tria gene- ræ rerum psondant, esse sentiemus. Res autem, quibus perficitur eloquens oratio, aut infimæ sunt, aut mediocres, aut summæ; verba igitur hu- iusmodi quoq; erunt. Res infimæ infimis ver-
Infima ver- bæ. bis exprimuntur, verborum infirmorum ge- nera sunt quatuor, parua, exilia, leuia, & hu-
Summa ver- bæ. milia: summa summis quoq; significatur ver-
Mediocria- bis, nempe grandibus, sonantibus grauibus, & sublimibus, mediocres vero res illæ dicu- tur, quæ mistis, medijs, tēperatisq; verbis ef- feruntur. Grauia tantam ad rem dilatandam atq; augendam vim, quantum leuia ad deij- ciendam adiumentum solent afferre. Gran- dia vero res summas, si acriter pronuntien- tur, vehementer commendant, & quadā ma- icestate verborum res maximæ mirificè ex- tolluntur. Quæ vero his opponuntur parua, multitudine & temporibus syllabarū à grā- dibus superantur, voce sumissa & tenui ab iectis rebus adiuncta venustè exprimuntur. Sonantia maximum sonum fundunt benefi- cio litterarum, ex quibus conficiuntur, quo- rum

DE ELOCV. ORAT.

rū sonus qualis esse debeat expressit his ver
bis Cice. Verba (vt supra diximus) legenda De Orā,
sunt potissimum benē sonantia; sed ea non ad Brn.
vt Poëtæ, exquisita ad sonum, sed sumpta de
medio: exilia autem tenuitate litterarum vix
solent aures ferire. Sublimia rebus magnitudinem, splendorem, maiestatemq; impartiū-
tur, qualia sunt Deorum nomina, quæ tanta
veteres religione colluerunt; scientiarū, ani-
maliumque nobilium, & id genus alia, quæ
magnificam orationem reddiderunt. Quo-
rum omnes formas fuit elegantissimè perse-
quutus Strabæus Rhemēsis vir (nisi propter
singularem in eum benevolentiam meū me
fallatiudicium) omni ingenuo homine di-
gna eruditione doctus ingenuè, & in tradē-
da electione & collocatione verborum cæ-
teris diligentior. Humilia verba in tenui &
gracili sunt oratione retinenda, in splendi-
da, sublimi, ardenti, ampla, ornata omnino
fugiuntur: de quibus ita loquitur Quintilia-
nus: Sunt autem humilia infra dignitatem re-
rum aut ordinis. In quo vitio cauendo non
mediocriter quidam errare solent, qui om-
nia, quæ sunt in vsu etiam si necessitas cause
postulet, reformidant: vt ille, qui in actione
Ibericas herbas, se solo nequicquam intelli-

IOAN. COSTÆ

gente, dicebat nisi irridens hanc vanitatem
Cassius seuerus, spartum eū dicere velle in-
dicasset. Sunt igitur accommodanda verba
rebus, locis, & temporibus, non fortuitò, aut

*Tria gene
ra dicendi.* ineptè, sine arte, sine delectu effundenda.

Hinc Rhetores nostri tria illa genera, tres
illos dicendi characteres & lumina dedu-
xerunt, in quibus omnis suis absoluta nume-

*Humile ge
nus dicendi.* ris oratio versaretur; Humile, Sublime, et Tē-

peratū. Humile seu summīsum, seu tenue est
genus dicendi, quod cum sit sua sponte fu-
sum, non versum atq; mutatum, puro quodā
sermone continetur, & illos verborum atq;
sententiarum colores & ornamenta recipit
rariūs, quo pro dignitate tractandis Philo-
sophiæ questionibus, sermonis vero fami-
iliaris usui nullum est usitatius atq; frequē-
tius. Huc Cicero multas epistolas, omnes fe-
re Philosophiæ libros, Terentius & Plautus

Sublime. suas comedias, Virgilius Bucolicas, fuerunt
persequuti. Sublime seu ardens, amplum, a-
culeatum, huic opponitur dicendi genus,
quod plena & ampla grandium, sonantium,
grauium & sublimium verborum composi-
tione illustratur, forensibus cōtentionibus,
ab oratoribus, rebus præclarè ab Imperato-
ribus gestis à Poëtis səpiùs adhibetur, eoq;
us

DE ELOCV. ORA.

Ysus fuit Cicero in Catilinam, in Pisonem,
Virgilius in Aeneid. Medium autem tempe-
ratum, mediocre, seu his interiectum est ge-
nus dicendi, quod neq; constat sublimis illa
maiestate & grauitate sententiarum, neq; ari-
da illa humilis constructione omnino exte-
nuatur: vtitur eo Cicero in lib. de leg. de of-
ficijs, in orat. pro leg. Manil. Virgil. in Bu-
coli. Hinc Cicero, à quo dicta sunt omnia
acutè, prudenter non minus quam subtiliter
cogitata, Oratorē & eloquentis nomine eū In Orat.
ad Brut.
dignum iudicauit, qui magna grauiter, humili
lia subtiliter, mediocria temperatē dicere po-
tuisset, atq; ita dicere, vt cùm rebus æqualis
debeat esse oratio, & cù eorum naturis om-
nino consentire. Semper (vt suadet Cicero,
in omni parte orationis & vitæ, quid deceat
est considerandū, quod & in re, de qua agi-
tur, positum est, & in personis, & eorum qui
dicunt & eorum qui audiunt. Quām enim
indecorum est de stillicidijs, cum apud v-
num iudicem dicas, amplissimis verbis & lo-
cis vti commuuibus: de maiestate verò Po-
pul. Rōma. summissè & subtiliter dicere?
Hic genere toto, aut persona alij peccat, aut
sua, aut iudicium, aut etiam aduersariorum,
nec re solūm, sed səpē etiam verbo. Et si si-
ne re

IOAN. COSTAE.

ne re nulla vis verbis est, tamen eadem res s̄e
pe aut probatur, aut reiicitur alio atq; alio
verbo: in omnibusq; rebus videndū est, qua
tenus. Etsi enim cuiusq; suus modus est, ta
men magis offendit nimium, quām parum.
*Tres elocu
tionis*
Idee.
Elocutionem tandem (qualem in probata
& artificiosa expetimus oratione) tribus i-
deis tribus luminibus, Elegātia, dignitate &
Compositione comparamus. Elegantia ver-
borū latinitas & proprietas Oratori suppe-
ditant, quæ virtutes efficiunt, ut rem oratio
elegans apertè & purè significare videatur.
In quo suo quasi iure primum locum ea ver-
ba obtinent (ut paulò superius dicebā) quæ
ex Ciceronis officina atq; thesauro eruūtur,
quibus qui destituantur, barbaram non la-
tinā efficient orationem. Cū tamen res mul-
tæ s̄æpe explicandæ occurrant, quæ tempore
Ciceronis incognitæ, aut ab eo expressæ
non fuerint, quis non nimiam quorumdam
superstitionē detestetur, qui sola Ciceronis
verba probanda, quæ ab alijs probatissimis
viris desumantur, tanquam rebus signifi-
catis impropria, repudianda esse duxerunt? In
tegrum quoq; erit (nisi omnino opinione
decipior, & certè hac in re non decipior)
ex Cæsare, Vergilio, Terentio, Cælio secun-
do Ca-

DE ELOCV. ORA.

do Carolo Sigonio, Sadoleto, Lögolio, Na
uagerio & alijs, ne plerūq; cogamur obmu
tescere, voces de promere, quæ sane latinæ
erunt & propriæ, & orationem non impoli
tè ornabunt, si tamen ea Ciceroniana com
positione molliamus Fugienda hic sunt tan
quam detestabilis pestis Barbarismi & solœ
cismi vitia. Barbarismus enim latinitatē per
uertit, Solœcismus consecutionē orationis
perturbat. Barbarismus vitium est in oratio
ne ab vsu loquendi quotidiano omnino re
motum. Qui enim aut iusitate pronuntia
bant, aut præter consuetudinem loqueban
tur, eos veteres barbaros nominarunt. Cō
mittitur autem quatuor modis, accentu, quā
do pro breui longa, aut pro longa breuis syl
laba profertur; litterę detractiōne ē medio
dictionis; aut transmutatiōne; additione &
peregrinæ linguae vocis pro voce positione,
ut si quis pro bello guerrā dixisset, quā Bar-
barismi formam alij Barbaralexim nomina
runt. Barbarismi historiam legent studiosi
in Ioanne Picardo de prisca Celtopædia. Bar
barismum vitabūt verba vſitatoria, hoc est
quæ magis ad illud Tullianum ſeculum ac-
cedere videbuntur, quæ commode deligen
tur si prisca & noua, idest, quæ ante, & post
Ciceronis

Maro. hac
voce gaza
vtitur pro
hac voce
Perſico.
lib. 5. pag. 192.

IOAN. COSTAE.

Solœcismus Ciceronis tempora probata cernentur, stu-
 Asynius ca diosè fugiamus. Solœcismus autē partiū est
 pito opud orationis inter se sine grammatica conne-
 Gelliū ap xione discordia, aut impar & in conueniens
 pellat im- partium orationis compositio. Consecutio,
 parem cō- inquit Cicero, in coniunctione verborum ser-
 posituram. uanda est, ne generibus, numeris, temporis
 In partit. Orat. uibus, personis, casibus perturbetur oratio. Nā
 Cauendū vt in simplicibus verbis quod non est lati-
 est ne ge- num, sic in coniunctis, quod non est conse-
 nus pro ge- pro casu tē quens vituperandum est. Elegantiae alterum
 nere. casus pus pro tē lumē diximus esse proprietatem verborum,
 pore mo- q̄ in perspicuis & dilucidis verbis posita est.
 dus pro mo do nume- Quanto enim clarius, tāto illustrior & pro-
 rrus prona prior oratio iudicabitur. Quod Stoici vete-
 mero, ad- uerbiū pro res acriter ponderarūt, qui tertiu & ferē ma-
 adu r bio, ximum narrationum ornamentū perspicui-
 præpositio tatem esse voluerunt. Cicero Cepafium ir-
 pro præpo risit, quòd sic obscure & perplexè loquere-
 fitione in tur, vt nemo ex auditoribus probè suæ orationis
 oratione propositum assequi posset, recteq; iu-
 ponatur. dicare quò eius tenderet & spectaret oratio.
 in orati. pro Clue. Et meritò guidem irrisit: nam si perspicui-
 tas summa quædam est virtus in oratione, &
 ea sola efficit, vt prima cū medijs, media cū
 ylīmis animo comparantes, omnia luce me-
 ridiana clariora videamus: obscuritas certè
 vitium

DE ELOCV. ORAT.

vitium erit maximum, quæ semper orationi
ni densissimas tenebras & caliginem attulit.
Dilucidā autē orationē efficiemus, si hęc vi-
tia fugiamus, q̄ sunt, Αμφιβολία, ὑπερβατός,
ὑπερψήφιος, βραχυλογία, ἀκυρολογία, vel ακυρος
Κακέμφατος, Ταχεῖνωσις.

Amphibolia est vitium in orationis structu-
ra, quæ efficit, vt oratio sit obscura & sēsum
reddat duplē: yt si quis ita loqueretur, cer-
tum est Aiacem Telamōnium Vlysem inter-
fecisse. Huiusmodi quoq; fuit illud, quod
Pyrrho Delphicum olim oraculum respon-
derat: Aio te Aeacida Romanos vincere pos-
se. Quę orationes si per patiētem, & vt Grā-
matici loquuntur, per passiuam vocem con-
uertantur, auferetur vitium Amphiboliæ.
Iperbatō ab alijs Scinches dicitur, est quo-
tiescunq; omni ex parte in oratione dictio-
num ordo perturbatur, vocatur latine confu-
sio, Virgilius.

Vina bonus, quæ deinde cadis onerarat Acestes
Littore Trinacrio, dederatq; abeuntibus heros
Diuidit: & dictis marentia pectora mulcet.

Quę verba ita clarē disponentur. Heros, qui
erat Aeneas, diuidit deinde vina, quę bonus
Acestes rex Sicilię onerarat cadis, & dede-
rat

IOAN. COSTAE.

rat Troianis abeuntibus Trinacrio Littore, hoc est, Sicilię portu. Quemadmodū autem, si male adhibetur & perturbatे verbo rum ordo totam compositionem cōturbat; sic quoq; nihil magis numerosam efficiet, quā oportuna ordinis mutatio. Huius quinq; sunt species. Υσερολογία, Ανασροφί, ωαρένθεσις, Τμῆσις, Συγχυσις, De quibus Beda recte breuiterq; differuit.

In libello
de tropis
sacræscr.

Eclyp̄sis est in oratione defectus. i. quando aliquid desideratur in oratione legitimē cōstructioni necessarium, quo minus plena & perfecta videatur. Terentius: Ego ne illam? quę me? quę non?

In Eunu-
cho.

Brachilogia est cū res difficilis breuiās, quā eius ferat difficultas, declaratur. Erit autem maxima orationis virtus si singulis verbis interuallis distinctis multa paucis complecta mur, & si adhibetur quotiescunq; acriter erit loquendū, membratim verō cæsimq; dicemus, Virgiliius.

Aeneid. 9.

Pro Cor.
bal.

Ferte citi ferrum, date tela, scandite muros.

Cicero, talis in rem nostram labor, assiduitas, dimicatio, virtus digna summo Imperatore.

Acyrologia est quādo impropria aliquavox pro propria usurpatur, ut sperare pro time-

re.

DE ELOCV. ORAT.

4. Aeneas.

re. Virg.

Hunc ego si potui tantum sperare dolorem.
Terentius. Nam quod tu speras, propulsabo
facile, Iuuenal is.

Satyr. 4.

Iam quartanam sperantibus agris
Cacemphaton vitiosa est & in concinna di-
ctionum compositio. Aliquando poëte car-
minis causa hac illepida vocum coagmēta-
tione vtuntur: fit autem plerumq; quando
sequēs dictio aut easdē, aut similes eius, que
proximē præcesserat, syllabas retinet Virgi-

Aeneas. 3.

Treis adeò in certos cæca caligine soles.

Erramus pelago: totidem sine fidere noctes.

Hoc vitio non caruit Tullianum illud car-
men, O fortunatam natam me consule Ro-
mā. Huc refertur Κακοσύνθεση, quando mul-
tæ periodi voces ab eadem syllaba incipiūt,
qualis illa fuit inelegans vocūm coagmen-
tatio, ó Tite, tute, tate, tibi tanta Tyranne tu-
listi.

Tapinosis est cum rei dignitas verbi humi-
litate deprimitur, sic Cato (vt ait Gellius) ver-
rucam montis cacumen appellauit. Virgi-
lius hac voce Gurgite usus fuit promari.

Aeneas.

Apparent rari nantes in gurgite uasto.

Quarē dicamus, duo esse orationis lumina,
latinitatem, & perspicuitatem, quæ exquisi-
ta ver

IOAN. COSTAE.

ta verborum copia continetur. Copię autem
 verborum dignitas colligitur ex Cicero. ad
 hunc modum loquente: Itaq; in Curione ve
 rē hoc iudicari potest, nulla re vna Oratorē
 magis commendari, quām verborum splen
 dore & copia. Maneat autem alta mente re
 postum, parta semel verborum copia, sed u
 lā dandā esse Oratori operam, vt quæ sint la
 tina aut barbara, quæ urbana aut agrestia,
 quæ leuia aut aspera, quæ vſitata aut inuſita
 ta, quæ propria aut assumpta, quę pudica aut
 obſcœna, quæ nitida, aut foidida, quæ vete
 ra aut noua, quæ grandia aut parua, quæ tar
 da aut volubilia, quæ ſonātia aut exilia, quæ
 ſublimia aut humiliæ, quæ deniq; grauia aut
 leuia alta & ſublimi mēte perpēdat. Ex hiſve
 rō alia alijs ſunt nitidiora, ſublimiora, asperio
 ra, & alijs alia quodammodo vſitatiōra. O
 portet igitur Oratorem futurum vigilare, iu
 dicare, feligere, elegantiores autores cōſule
 re, atq; à ſeipſo paſſim cōſilium petere, nē in
 verborum delectu re nō minus diſſicili & la
 boriosa, quām neceſſaria temerē decipiatur.
 Horum omnium exempla verborum recen
 ſet accuratissimè Lodoicus Stræbeus. I. libr.
 de Elec. & coll. verborū. Prisca verba (ſi ea
 pōtissimum ſumantur, quæ à Romanis aut
 retenta

Stræbeus

DE ELOCV. O.R.A.

retenta, aut denuo vsu confirmata fuerunt)
suis locis non incommodè adhibetur. Qua
de re eleganter suo more Ciceronem. 3. lib.
de Oratore ad hunc modum loquentem au
diamus: Inusitata sunt prisca ferè, ac vetusta,
& ab vsu quotidiani sermonis iam diu inter
missa, quæ sunt poëtarum licentia liberiora,
quàm nostra, sed tamen rarò. Habet etiā in
oratione poëticum aliquod verbum digni
tatem. Neq; enim illud fugerim dicere Cœ
lius; Qua tépestate Pœnus in Italiam venit;
nec prolem, aut sobolem, aut effari, aut nun
cupari, aut (vt tu soles Catule) non rebar, aut
opinabar, & alia multa, quibus loco pœnititis,
grandior, atq; antiquior oratio sæpè videri
solet. Nouis aliquando verbis vti licebit, si
res, q; eis significantur, nouæ fuerint, & per
similitudinem receptorum inueniātur: licet
enim rebus nouis (vt inquit Cicero) nouas
voces excogitare. Id tamen non vt cumq; &
sine iudicio, vt pleriq; nostrorum temporū
Dialektici & philosophi præstiterūt, qui bar
baras quasdam voces, vt prædicari, prædica
cum, prædicabile, prædicamentum, speciem
specialissimam, Rationale, Risibile, vniuo
cum, Aequiuocum, & alia huius generis sex
centa inuenierunt. Quibus quid absurdius?

D quid

2. de Nat.
Deo. et in
Acad.

TO AN. COSTAE

quid insolentius? quid turpius potest cogita-
ri? id si eis obijcias, respondebunt (si Dijs pla-
cet) quid aliud faciemus, elegantiores voces,
quibus ista exprimamus, minime inueniun-
tur. Fit hercle, ut in quo se sapienter respon-
disse existiment, in eo potius suam ignoran-
tiam ostendant. Nam quod Perionio, et Gru-
chio elegantissimis Aristotelis interpreti-
bus mira quadam facilitate licuit, cur sibi eo
dem iure non licebit? an forte quia illis na-
tura mater fuit, sibi verò nouerca? cur non
aut Græca retinebunt, aut disertè latina in-
ueniēt, ne barbarè, agrestè, incultè loqui co-
gantur? Quid ni pro Prædicari efferti, dici,
enunciari; pro Prædicabili vniuersum, vocē
communem, id quod effertur, aut dicitur: p
Specie specialissima, speciem infimam, pro
Rationali rationis participem, pro Risiibili
risus compotem, pro substantiali definitio-
ne definitionem accuratam eleganter usur-
pabunt? & pro Prædicamento categoriam,
pro Vnioco synonymū, pro Aequiuoco
homonymum dicentes, Græcē ferē lē que-
tur. Græca enim retineri elegantissimè pos-
sunt, quando nostris sunt venustiora, quan-
do aliquid occultare contendimus, quan-
do Græci authoris sententiam verbaq; refe-
rimus,

Quando
licebit ora-
tori mihi
vocibus
Graciis,

DE ELOCV. ORA.

mus, & tunc maximè quando nostra, id est, latina desiderantur. Sunt prudenter exco-
gitatæ, inuentæ grauiter nouæ aliquot vo-
ces, quæ vſu appositè recipiuntur, vt Chri-
ſtus, Ecclesia, Euangeliū, Spiritus sanctus,
Apostolus, sacramentum & alia numero, p
pè infinita. Quibus non minus Oratori uti
licebit, quam his, quæ à theſauro Ciceronis
depromuntur. Cæterū nē in huius rei cā-
pum latius videar propagare, quam institu-
ta libelli breuitas patiatur. Epitheta in con-
iunctione verborum ad illustrandam oratio-
nem valent quamplurimū. Est autem epi- *quid sit*
theton, vt ait Flavius ſofipater, *dictio voca* *epitheton*
bulo adiuncta ornandi, deſtruēdi, aut, iudi-
candi cauſa. Nullum ego meliorem epithetorum
uſum video, quam eum, quem studio
ſo ſuppeditabūt Petri Ioannis Nunneſij pre-
ceptoris nostri Apposita certè aurea. Iam ve-
rò in aliarum quoq; vocum coniunctione
elaborandum eſt ſedulò. Non enim quæuis
dictio verbo propriè potest adiungi. Dare
alicui verba, facere verba, uitio vertere, ſi di-
cas, latinè loqueris: ſi verò dixeris, dare do-
lum alicui, agere verba, errori vertere, quid
vis te potuis facere, quam latinè loqui puta-
bo. Sic etiam petrumpere acie, facere ſui co-

*Apposita
Petri Nū
ueſij:*

IOAN. COSTA E.

piam, instruere aciem, colligere dicta dimittere copias, eleganter & latine dicitur: frangere aciem, dare sui copiam, ordinare aciem, compilare dicta, dimittere suos milites, barbarè dici sentiemus. Debent autem hoc studiosi Bartholomeo Ricio, qui libro illo de sermonis latini apparatu eos tanquam à miserrima barbarie seruitute liberavit. Debent id etiam Adriani cardinalis diligentiae, qui eo libro de lingua Latina, sermonis proprietatem indicauit, & omnium maximè eorum labori, qui thesaurn Ciceronis collegerūt, ex quo uberrimi quotidiè fructus percipiuntur. Dignitas secunda est elocutionis pars, quæ (ut ait author ad Herenniū) reddit orationem ornatam varietate distinguens. Continet verborum & sententiarum lumina, quibus præter rusticum morē loquendi insiniri solet & ornari oratio, quibus figuris partim venustior, partim ornatior, partim etiam grauior efficiatur. His si Orator non singulis quoq; verbis repetitis, sed cū res ipsa poscat, vtatur, vulgaris cùm scribendi, tūm loquendi molestiam importunam mira suauitate leuabit: orationem autem reddet iucundiorē splendore, gratia, lepore, & venustate non mediocriter resurgentem. Omnes figurarum

Dignitas
quid sit.

DE ELOCV. ORA.

figurarum colores Tropo & figura continentur. Tropus autem est dictionum, aut sermonis à propria significatione ad alienā cum virtute mutatio. Multi Rethores quatuor tantū tropi species esse putarunt,
Μεταφορά, Ειρωνεία, Συνεκδοχή, Μετανυμία. à nobis verò hę statuentur, Μεταφορά Κατάχρησις, Μετάλληψις, Μετωνυμία, Συνεκδοχή, Ονομασίοποιία, Αντονομασία.

Metaphora est tropus dictionis, quo vox à propria significatione in alienam transferatur, quæ orationi ornatum afferre solet, Latinè translatio dicitur. Metaphoræ utilitatē ostendit Quintilianus his verbis; Inter tropos longè pulcherrima translatio, q̄ Metaphora Græcè dicitur, quæ quidē ita est ab ipsa nobis concessa natura, ut indocti quoq; ac non sentientes ea frequenter utantur: tū ita iucunda atq; nitida, ut in oratione qualibet clara proprio tamen lumine eluceat. Neq; enim vulgaris esse, nec humilis, nec insuavis recte modo ascita sit, potest. Copiā quoq; sermonis auget permutoando, aut mutando quę non habet: quodq; difficillimū est, prestat nē vlli rei nomen deesse videatur. Fit autem translatio aliquandò necessitatis causa; ut quando rustici dicunt, sitire segetes. Neq;

lib 8 c. 6.

D 3 enim

IOAN. COSTAE

enim **voce** alia id ita significare possent,

Transfertur vox præterea, vt significantius

Tuscul. aliquid exprimatur; vt incensus ira, inflam-
matus cupiditate. Cicero; Omnes incendun-
tur ad studia gloria. Postremò translatione
vtimur, quando orationis ornatum quæri-
mus, ad quem illa pertinent, lumē orationis,
eloquētiæ flumē, generis claritas. Hinc Clo-

Pro Mil. dium gloriæ fontem Cicero vocauit. Idem
de prouincijs consularibus: Has publicas pe-
stes socrorum, militum clades, publicanorū
ruinas, prouinciarum vastitates, imperij ma-
culas teneretis. Idem, Hic tu ostendas opor-
tet patriæ lumen animi, ingenij, cōsilijq; tui.
Est certè translationis usus, vt maximus, ita

quoq; multiplex: dicitur enim crebro à ra-
tionis partice ad rōnis expers; vt quando
vulpē perfidū dicimus: nō raro à rationis ex-

In pīsonē. perte ad rationis participes; vt quādo dici,
mus Oratorē latrare. Ter. quid ille gānit? Ex
æquo Ci: Sic ad illius hanc orationē adhin-
nit, vt non magistrum virtutis, sed authorem
libidinis à se illum inuentum esse arbitrare-
tur. Sēpè etiam ab animali ad non animal; vt
prata rident; & à non animali ad animal; vt

Pro Mar. Cicero; Nullius tantum est flumen ingenij,
Marcel. nulla dicendi, aut scribendi tanta vis, tātaq;
copia,

DE ELOCV. ORAT.

copia, quæ non dicam exornare, sed nec enarrare. C. Cæsar res tuas gestas possit. Sumitur etiam frequenter à deflexione, ut quā do passim videre, pro intelligere, & pro obtemperare audire dicimus. Translatione igitur tunc vtemur, quotiescunq; vox ex ea re, quæ propria est, in eam, in qua propria desideratur, translatâ propria melior videbitur: cuius vis tāta est, vsus adeò frequens, vt Cicero dicat, nihil esse in rerum natura, cuius non in alijs rebus possimus vti vocabulo & nomine. Obserua tamen, nè multæ simul translationes repetantur: Nam vt temperatus metaphoræ vsus orationi lumen, & ornatum solet afferre, sic etiam nimis frequens potius auditoribus fastidium & molestiam parere, quam lucem aliquam & splendorem ipsi orationi afferre consuevit. Neq; probabantur metaphoræ nimis duræ, & insolentes, quibus si aliquando Oratori vti contingat, his eas quodammodo vocibus tēperabit: Ut sic sine vestra molestia loquaar; Ut ita dicā, vt Sic mihi liceat loqui. Fugiendæ quoq; erunt metaphoræ, quæ rei dignitatē verbi humilitate deprimere videbuntur, quæ lis ea fuit Catonis, qui verrucam montis cacumine dixit. Illæ etiam, quæ nulla simili-

³ lib. de
Orat.

IOAN. COSTAE

tudine ducentur, cuius generis illa fuit En-
nij poëtæ, qui cœli fornices dixit, cùm nihil
magis absit à cœlo, quām ut aliquam habeat
cum fornicibus similitudinem. Quæ omnia
metaphoræ vitia recenset Cicero .3. libr. de
Orat.

Pro domo
fna.

Catachresis est tropus, quo voces alienas re-
bus accommodamus: ut si quis Rœmulum
parricidam appellat, quòd Remum fratrem
interfecerit; inter sectorem tamen fratris
fratricidam Cicero propriè dixit. Sic etiam
piscinam eam dicimus, in qua nulli sunt pi-
sces: longum consilium cùm magnum, ani-
mum uero minutum cùm paruum significa-
re velimus. Dicitur latine abusio, quæ dif-
fert à metaphora, quòd illa rei aliam nō ha-
benti, hæc habeati vocem accōmodet. Poë-
tæ tamen carminis licentia plerumq; vici-
nis vocibus abutūtur: quod in soluta oratio-
ne maximè vitiosum iudicatur.

Metalepsis latine transsumptio, dicitur tro-
pus inutilis Oratoribus: poëtis utilissimus,
sit quando per quosdam gradus ad id, quod
significare volumus, progredimur. Virgil.

Post aliquot mea regna uidens mirabor aristas
Eglo. I. Per aristas spicas, per spicas messes, per mes-
ses estates, per estates annos gradatim accipi-
mus

DE ELOCV. O.R.A.

mus. Postulat enim huius tropi natura, ut in
ter id, quod transfertur interiectus sit quidā
gradus nihil omnino significans. Hinc idē
poëta.

A euclid. 5.

Septima post Troiae excidium iam uertitur ætas.

Metonymia latinè transmutatio dicitur,
est tropus, quo nomen pro nomine ornatus
causa sine similitudine sumimus. Fieri so-
let multis modis, primò cùm inuentor rei p-
re ipsa ponitur; vt, pro vino Bachus, pro libi-
dine Venus, pro frumento Ceres, Mars pro
bello. Cicero pro bello sic Martem usurpa-
uit; Quos amisimus ciues, eos Martis vis per
culit, non ira victoriæ. Secundò quando cō-
tinens pro cōtentio sumitur; vt, Testis est hu-
ius mali Hispania, id est Hispani: hoc decre-
uit Barcino, id est, ciues Barcinonēses decre-
uerunt. Testis est (inquit Cicero) Italia, quā
ille ipse victor. L. Sylla huius virtute & con-
filio confessus est suistē liberatam: testis est
Sicilia, quā multis vndiq; cinctam periculis
non terrore belli, sed celeritate consilij expli-
cauit: testis est Aphrica, quæ magnis oppres-
sa hostium copijs, corum ipsorum sanguine
redundauit: testis est Gallia, per quam legio-
nibus nostris in Hispaniam iter Gallorum
interceptione patefactum est: testis est Hisp-
nia

Pro leg.
Man.

IOAN. COSTAE

nia, quæ s̄epissimè plurimos hostes ab hoc superatos prostratosq; cōspexit. Tertiò quā do contentum pro continente sumitur; sic

Aeneid. 2. Virgili. Vcalegon ardēt, id est, Vcalegonis domus. Qui modus rarissimus est poētis, sed rarer oratoribus. Quartò et postremò quā do pro efficiente effectum usurpamus, vt in verecunda nox, hilaris adolescentia, pallida mors, quæ pallida dicitur, quia reddit homines pallidos. Undē Horatius.

Od. 4. Pallida mors æquo pulsat pede pauperū tabernas Regumq; turres.

Aut pro effectuefficiens: vt, Martialis
Pellibus exiguis arctatur Liuius ingens,
Quem mea uix totum bibliotheca capit.

Metonymia à multis ijsdemq; disertissimis Rhetoribus hypallage dicitur. Habent autem poētæ hypallagē quādam ab hac omnino distinctam. Ea est quando voces in oratione inuertuntur; vt, date classibus Austris, pro date classes austris.

Synecdoche est cùm ex toto partem, aut totum ex parte significamus: Cicero intellectionem latine vocauit: ex parte totum significamus, quando partē pro toto ponimus; vt, mucronem pro gladio, tectū pro domo. Ex toto pars intelligitur, cùm pro parte totum ponitur,

Aeneid. 1.

DE ELOCV. ORA.

vt, Xanthum bibissent, idest, partem Xanthi
fluminis, Virg.

Fabula gustassent Troiae, Xanthumq; bibissent.
Aut cum speciem pro genere sumimus; vt Achillem pro quois vento: Virgil. Achelobia pocula pro quois fluvio: iracundior Adria p quois mari dixit Horatius. Aut cum genus pro specie sumitur, vt pro temperantia virtus: magistratus pro tribunatu. Cicero virtutem pro fortitudine sumpsit adhuc modum: In armis militu virtus multum iuuat.

ProiMar.
Marcel.

Aut cum materia ponitur pro opere, quod ex ea conficitur, vt pro gladio ferru, pro nauipinus; & abies apud poetas. Vel cum ex uno plura intelliguntur, vt Romanus prelio victor, idest Romani victores. Vel tandem quoties aliud ex alio quocunq; modo intel ligitur; vt vixerunt, idest, mortui sunt.

Onomatopeia est nominis fictio ad imitationem soni eius rei, quam significare volumus; vt, tinnitus, bombard, taratantara, mugitus, scopeta, aut vt alij, sclopeta, arcabuzium, & id genus cætera, quæ significandæ rei causa pro tempore, & necessitate finguntur. Vti autem licebit Onomatopeia, si ad analogiam & similitudinem verborum, quæ sunt à Latinis recepta noua ex cogitemus; vt quia

IOAN. COSTAE.

quia Cicero agens de Cæsare Syllam imitari
cupiente finxit hanc vocem Syllaturio : sic
Ciceroniatum nobis cum nominare li-
cebit, qui Ciceronem cupiat imitari . Sed si
nulla vox recepta, quam tutò imitari possi-
mus, inueniatur, tutius esse crediderim, tace-
re , quā ridiculas voces excogitare . Quod
turpiter à Lodouico Viue, & Iouio factum
esse in eorum scriptis cuius prouido Cen-
sori licet experiri . Ego tamē his vocibus nu-
per inuentis Arcabuzio, Colubrina, Falco-
neto libenter nunquā vterer . Quod si rei ne-
cessitate aliquando vterer, his loquendi mo-
dis vocum nouitatem indicare , Ut cū nos-
tris loquar, Vt si loqui mihi liceat, Vt vul-
gō loquuntur . Hoc tamen tacitus præterire
non potero, me nescire qui conueniat à no-
stris Rhetoribus inter tropos Onomatopeiā
recenseri . Nam si omnino tropi positi sunt,
atq; consistunt in vocū translatione ex pro-
pria significatione in aliam , cur Onomato-
peia tropus dicetur, quæ tantum verba noua
inuenienda, non quæ inuenta iam sunt, trā-
ferenda esse demonstrat ?
Antonomasia est nominis permutatio; ut si
pro Achille Pelidem dicas, pro Iunone Sa-
turniam . Fit autem quatuor modis, aut quan-
do patro

DE ELOCV. ORA.

do patronymicum nomen pro proprio sumit
tur; ut Anchisiades pro Aenea. Quod poë
tis frequentissimum esse solet, Oratoribus in
usitatum; semel tantum legimus Ciceronem
sic fuisse loquutum; Præclara meherculè vox ^{Lib 1. de}
& digna Acadidarum gente sententia. Aut ^{Offic.}
quando vniuersum nomen, ac vox commu
nis pro propria ponitur per quādam excellē
tiā; vt Poëta inter Græcos pro Homero,
inter Latinos pro Virgi. Orator pro Cicer.
inter Latinos, inter Græcos pro Demosthe
ne. Aut pro communi propriū; vt Cræsus
prodixit, Numa pro religioso, Tarquinius
pro superbo, Nero pro crudeli, Heliogaba
lus pro prodigo, Irus pro paupere, Sardana
palus pro molli, Venus pro Pulchra, Diana
pro intacta virgine, Aristides pro iusto, Mo
mus pro mordaci, Zoilus pro inuidō, Epicu
rus pro voluptatibus dedito. Aut quādō pa
triæ nomina pio proprijs usurpantur, & vt
Dialectici loquuntur, denominatiua; vt Ma
tuanus pro Virgilio, Arpinas pro Cicerone.
Quæ aliquando pro attributis etiam ponun
tur; vt Cretensis pro mendaci, Peñus pro
perfido, Scytha pro inhumano, Græcus pro
astuto. Aut cū appositum pro proprio poni
tur; vt adulter pro Paride, pius pro Acnea.
Quandoq;

IOAN. COSTAE.

Quandoq; etiam Epitheta, quæ ex factis tri-
buuntur, pro his, quibus tribuuntur, usurpa-
mus. Cuius rei quāuis rarus sit, nonnullus ta-
men est in Oratoribus usus. Nā pro Scipio-
ne Numantiæ, aut Carthaginis ; pro Anni-
bali Sagunti eversorem, pro Cicerone Ro-
manæ eloquentiæ principem sæpè dixerunt.
Hactenus de dictiōnis tropis differui, nunc
hi, qui ad orationem spectant, occurruunt
explicandi. Tropus orationis est, qui cū nō
in dictione, sed in oratione potius cōsistat,
multa eo orationis verba cū ornatū, & ve-
nustate mutantur. Sunt autē qui sequuntur,
τεριφρασίς, *Εἰρωνεία*, *Αλληγορία*, *σοδυναμία*.
Primus igitur eorum tropus, qui in oratio-
ne versantur, est Periphrasis. Hic fit quando
pluribus verbis dicimus, quod paucioribus
complecti possemus. Quintilianus, pluribus

lib. 8. c. 6. autem verbis cū id, quod vno, aut pauciori
bus certè dici potest, explicatur *τεριφρασίη*
vocant, circuitum loquendi, qui nonnunquā
necessitatem habet, quoties dīctu deformia
operit. Fit tribus modis, primo etymolo-
gia, cū nominis rationem explicamus; vt, ho-
mo cibo, ventriq; deditus pro parasito; vir-
sapientiæ studiosus pro Philosopho; littera-
rum doctor pro Grammatico. Secundo de-
scriptione;

DE ELOCV. ORAT.

scriptione; vt bilis effruefet, pallit vultus; ardet oculi, tremor membra occupat, pro irato. Tertiò definitione; vt. Cicero, *Doctrina* In Par. benè dicendi pro Rhetorica. Vtimur periphrasi cū turpia, ac sordida exprimere volumus; vt, ad requisita naturæ dixit Salustius. & quādo decore & ornatu orationē illustramus; quod frequentissimū est Poëtis, apud quos innumerē anni, hyemis, veris, noctis, meredie, aliarūq; rerū periphrases passim leḡitur. Ironia cū accētu in penultima (Latinē dicitur simulatio, aut dilusio) fit qnādo contrarium verbis ostendimus, quām quod alios intelligere volumus. Positus est hic tropus in pronunciationis grauitate, quæ si ab fuerit, confiteri videbimur, quod negare contendimus. Ad rem autem aliter, quā mdicitur significandam, mirificè iuuat gestus, & rei, quæ pronunciatur, natura. Legitur præclarissimum tropi huius exemplum apud Ciceronem in principio orationis pro Ligario ad Cæsarem. Virgilius.

Egregiā uerò laudem, & spolia ampla refertis. 4. Aenei.

Tuq; puerq; tuus.

Terentius, Id populus curat scilicet. Cicero In Andra. in verrem; Quid ais bone custos defensorq; prouinciæ? Castimonia Hyppolitum præsefert Act. 7.

IOAN. COSTAE.

Se fert de adulterio Virgilius.

I nunc ingratis offer te irrise periclis
Tyrrhenas, in sterne acies, tege pace latinos
Solent autem veteres scriptores Ironiā his
particulis usurpare scilicet, verò, at, atuerò.
Huc refertur sarcasmos, hoc est, odio plena
in hostes irrisio. Virgilius.

12. Aeneid.

En agros & quam bello Troiane petisti
Hesperiam metire iacens.

Refertur quoq; ad Ironiā A stysmus, et vt a
lij Asteismus, est autē venusta cum ioco vr
banitas, rusticana tamen simplicitate carens
Virgilius.

In Buc.

Qui Baviū non odit, amet tua carmina Mæui
Atq; idem iungat uulpes & mulgeat hircos
Quasi dixisset, qui ignarum poëtam Babiū
diligit, is tua carmina Mæui colat. Referun
tur quoq; ad Ironiam Micterismus & Dia
syrmus, quorum ille simulata est, non tamē
latens derisio, hic verò irrisio, qua ludentes
quæ ab aduersarijs dicuntur, dissoluimus. Al
legoria est quādo aliud verbis dicitur, aliud
verò sensu intelligitur, vel cùm ex verbis
longè alijs sensus, aliquando contrarius col
ligitur; à Quintilio inuersio dicitur: vt, vi
no vendibili, suspensa hedera non est opus,
hoc est, res præclaræ commendatione non
indigen

DE ELOCV. ORA.

indigent. Hæc si multis translationibus refe-
ratur perpetua Metaphora dici solet, Vir.

Sed nos immensum spatijs confecimus æquor,

Et iam tempus equum spumentia soluere colla.

Quasi ita dixisset, immensam hactenus ab-
solui materiam nunc ratio postulat, ut his iā
tandem finem imponā. Horatius nauim pro
Republica, fluctuum tempestates pro bellis
Ciuitibus, portum pro pace his carminibus
intellexit.

Lib. 7.
Od. 14.

O nauis referent in mare te noui

Fluctus; o quid agis; fortiter occupa portum.

Obseruare tamē oportet diligenter (ut sua-
det Quintilianus) in allegorijs, vt quo ge-
nere cœperis translationis hoc desinas, nē cū
initium à tempestate sumpseris, incendio &
ruina finias. Deinde fugienda est sedulo in
allegoria obscuritas vitiū in oratione intol-
lerabile, ne ex allegoria fiat Aenigma: est au-
tē Aenigma verbo um inuolucris, tecta atq;
uelata sentētia. Isodynamia tropus est, quo
verba idē significātia usurpātur addita nega-
tione, detracta, vel geminata, verbisq; cōtra-
rijs. Addita vt primas obtinet, nō est ī postre
mis: detracta, vt oratio tua mihi nō displiceret,
vehementer placet: geminata vt vir est egregie
doctus, vir est minimè indoctus: & verbis cō-

Lib. 8.
insteap 6.

E trarijs

IOAN. COSTÆ

trarijs, ut virtutem coluit à vitijs semper abhorruit, & huius generis alia. Absoluta fuit ha&tenus dictionis orationisq; troporū disputatio, nunc de figuris, quibus altera ex parte orationis dignitas continetur, qua integrum sit luce & Lachonica breuitate differamus: ut si proptet variam de hac re Rhetorū opinionem minus sapienter, at quoad fieri potuit diligenter disputasse videamur. Nam quæ de his à Rhetoribus scribuntur, alia longiora sunt, obscuriora alia, quam ut sine laboribus diuturnis à tyronibus possint intelligi. Quarè nos in re non minus quam utili, paucissimis probè cognita, quid possimus nō oscitanter experiamur, fortassè diligentia nostra amplos aliquos rei huius capos aperiemus. Figura dicitur à græcis σχῆμα. Est autem confirmatio orationis remota à communis dicendi ratione. Quod ista orationis ornamenta, quamvis in imperitorum hominum oratione ipsa veluti impellente natura reperiantur: tam paucis tamen id contingit, ut ex infinita propè multitudine vix unus aut alter inueniatur, qui singulari in eum naturæ beneficio his luminibus verba & sententias exornet, & si fortassè exornet, causamq; ab eo requiras, certè rei oppressus ignoratio

DE ELOCV. ORAT.

ignoratione obstupescet. Figura vero duplex est, ~~lēfē & rōgē~~ suaviores, hoc est, verborum & sententiarum. Primū igitur ut suo ordine quæquæ tradantur figuras verborū sedulò persequamur, deinde sententiarum figuras, & ornamenta exponemus.

Epizeuxis vel cōduplicatio est, quādo vox- Cato. 3
aliqua continenter duplicatur: ut, Memē
adsum, qui feci. Cicero, Hic tamen viuit. Vi-
uit, immō etiā in Senatum venit, fit publici
consilij partice ps. Affert autem cum dupli-
cio nō mediocrem, venustatem, grauitatem
summam, si cum vocis impetu efferatur. Fit
autem duobus modis primo si vox aliqua si-
ne verbi interpositione iteretur. Virgilius. Eclo. 1

Ipsa sonant arbusta Deus ille Menalca.

Cicero, Si in hac rāta tua fortuna lenitas tā Pro Ligas
ta non effet, quanta tu per te, per te inquam
obtines (intelligo quid loquar) acerbissimo
luctu redundaret ista victoria. Virgilius.

Ah Corydon, Corydon quæ te dementia cœpit Eclo. 2.

Fit secundo modo, si coniunctio aliqua, aut
parēthesis interponatur: Cicero, Hasta posi- Phi. 2.
ta pro æde Iouis statoris bona (miserum me
consumptis enim lachrymis tamen infixus
anima heret dolor) bona inquā, Gnei Pōpe.
magni voci acerbissimæ subiecta prēconis

IOAN. COSTAE

- Catil.** Idem viuis, & viuis non ad deponendā, sed ad confirmandam audaciam.
- Anadiplosis est iteratio eiusdem verbi in fine præcedentis, & principio sequentis carminis Poëtis, quam Oratoribus visitior. Non tamen defuerunt, qui Epizeuxis speciem esse tradiderint; an prudenter, nō dispiuto. Vir.
- Aeneid. 10.** Sequitur pulcherrimus Astur,
Astur quo fidens, & uersicoloribus armis:
Idem.
- Eclog. 16.** Pierides uos facietis carmina Gallo
Gallo, cuius amor tantum mihi crescit in horas
Idem.
- Aenei. 6.** Dei phobum uidi lacerum erudeliter Ora
Ora, manusq; ambas.
- Anaphora,** seu relatio, aut repetitio est quādo eadem vox in principijs, aut incisorum,
- Pro Milo.** aut membrorum, aut periodorū repetitur, ut Cicero; vbi nunc Senatus est, quem sequi sumus? vbi æquites Romani illi, illi inquit tui? vbi studia municipiorum? vbi Italæ voices? vbi tua denique Marce Tuli, q; plurimis
- Lib. 1, ad.** fuit auxilio, vox, & defensio. Horatius,
16. Otium diuos rogat in patenti
 Otium bello furiosa Thrace
 Otium Medi pharetra decori.
- Aet. 4.** Cicero: Verres caluniatores apponebat, Verres adesse iubebat, Verres cognoscet, Ver-

DE ELOCV. ORA.

Aeneid 10

res pronūciabat. Virgilius,

Nate meæ uires, mea magna potentia solus

Nate patris summi, qui teli Typhoëa tennis.

Cicero: Accusant hi, qui in fortunas huius
inuaserunt: causam dicit is, cui præter cala-
mitatem nihil reliquerunt; accusant hi, qui
hunc ipsum iugulare summè cupierunt: cau-
sam dicit is, qui etiam ad hoc iudicium cū
præsidio venit, nè hīc ibidē ante oculos ve-
strostrucidaretur. Deniq; accusant hi, quos
populus poscit: causam dicit, qui vñus reli-
ctus ex illorum nefaria cæde restat.

Nulla certe est figura (vt Trapezuntius in-
quit) quæ magis ad exornationem valeat,
qua crebriùs liceat vti, quæ tam varijs dicen-
di generibus congruat: habet enim Anapho-
ra venustatis & pulchritudinis multum, gra-
uitatis & acrimoniaz plurimum.

Epistrophe à Latinis dicta Conuersio, est
eiusdem verbi in fine periodi, aut coli itera-
tio; vt, Quare cùm ego legem de ambitu tu-
lerim, ex Senatusconsulto tulerim, saluis au-
spicijs tulerim, tu eam esse legem non putas?
Quando autem Epistrophe Anaphoræ iun-
gitur, fit Symploce Latinè cōplexio: vt Ci-
cero, aut quicunq; autor fuit librorum ad
Herennium; Qui sunt, qui bellum crudelissi-

Orat. In

sext. Ros.

Amer.

DE ELOCV. ORAT.

mē gesserunt? Cartaginenscs. Qui sunt, qui Italianam deformarunt? Cartaginenses. Qui sunt, qui sibi ignosci postulant? Cartaginenses. Cicero, Quis legem tulit? Rullus. Quis maiorem partem populi suffragijs priuauit? Rullus. Quis comitijs præfuit? idem Rullus. *Pro Milo.* Quem principem renunciauit; Rullum. Idē; Quis eos postulauit? Appius. Quis perduxit? Appius.

*In Orat.
pro Mar.
Marcel.*

Epanalepsis est quando eadem vox cū alia rum interpositione in principio, & in fine iteratur, Latinè Resumptio & superiorū re petitio dicitur. Cicero; Vidimus tuam victoriām præliorum exitu terminatam; gladium vagina vacuum non vidimus. Virgilius.

z. Aeneid.

Multa super Priamo rogitans, super Hectore multa.

*L. i. Tus.
question.*

Fit quoq; Epanalepsis quandò post multa verba perspicuitatis causa id, quod initio diximus vel iisdem, vel diuersis verbis repetimus. Cicero; Confirmato illo, de quo si mortales animi sunt, dubitare non possumus, quin tantus interitus in morte, ut nē minima quidem suspicio sensus relinquitur. Hoc igitur probē stabilito, & fixo illud excutiendum est; vt sciatur, quid sit care-

Ad Brut. re. Idem, Caeue enim existimes Brute
(quā-

DE ELOCV. ORA.

(quanquam non est necessē, ea ad te, quæ tū
bi nota sunt, scribere. Cauē putes, probitate,
constantia, cura, studio Reipublcæ quicquā
illi esse simile. Regressio est eiusdē verbi re-
petitio in medio, & principio periodi; qua-
le est illud. Et simia semper est simia, etiam
si aurea gestet insignia. Aliquando fieri so-
let repetitio in medio, aliquādo in medio &
fine periodi, ut Cicero: Gratiā qui refert, ha- Pro Plan.
bet, & qui habet, in eo in quo habet refert.

Polyptoton latinè traductio dicitur, sit quā
do diuersis generibus, casibus, & temporī
bus eodem dictiōnes repetūtur. Festiuā cer-
te figura, quæ orationem auditu reddit con-
cinniorē, eamq; grata generū, casuum, ac syl-
labarum varietate distinguit. Generibus Ci- Verri. 7
cero: Est certus locus, certa lex, certū tribu-
nal, quò hoc reseruetur. Casibus; Cicero; ho-
mines te propter pecuniā iudicio liberarūt, De Arusp
hominibus iniuria tui strupi dolori nō fuit, respon.
homines tibi arma, alij in me, alij post in il-
lum inuictum ciuem dederunt: hominum
beneficia prorsūs dederūt tibi. Virgilius.

Littora littoribus contraria, fluctibus undas
Imprecor, arma armis, pugnant ipsiq; nepotes
Temporibus, Virgilius.

IOAN. COSTAE.

Aeglo. 5.

Phyllis amat corilos illas dum Phyllis amabit.

Polysindeton est figura, qua multa verba in oratione varijs coniunctionibus, vel ijsdem vel diuersis copulantur, Poëtis quam oratoribus longe accommodior. Virgilius.

Aeglo. 2.

Demissum lapsi per funem: Athamásq; thoásq;
Pelidesq; Neoptolemus, primusq; Machaon.

Idem.

3. Georg.

Armentarius apher agit tectumq; laremq;

Armaq; Amicleumq; canē, cressamq; pharetrā.

Pro plan.

Asyndeton ab oratoribus latinè articulus dicatur, eoq; potissimum vtuntur quādo rei gerendæ celeritatem significare cupiunt. Cicerone: De eorum desiderio, hūctu querelis quotidie tecū simul audiebam. Ego sanè non video cur hec figura à rhetoribus seorsum tradatur, cū à Brachilogia parum aut nihil potius distinguitur, de qua suo loco disputauī. Climax à Latinis dicta gradatio ē qua repetimus quę dicta sunt, & priusq; descendamus

Fro Quin. ad aliud, i prioribus resistimus. Cicerone. Si debuisset, petijsse statim, si non statim, paulo equidem post, si non paulò post at aliquan-

Ad Attic. do. Idem, Quamobrem si me amastantum, quantum profectò amas, si stas, in gredere, si ingrederis, curre; si curris, aduola.

Hēpanortosis latine Correctio est figura, qua aliquid

DE ELOCV. ORAT.

aliquid dicimus & pro eo, quod videtur magis idoneum proponimus, vel est, quæ sequenti comate, quod priori dictum est emendat.

Aetione. 7

in Ver.

Aetio 3.

in Ver.

Cicero, o clementiam Populi Romani, seu potius patientiam miram ac singularem.

Idem: non enim furem, sed raptorem: non adulterum, sed expugnatorem pudicitiae: non sacrilegum, sed hostem sacrorum religionumq;: non sicarium, sed crudelissimum carnificem ciuium sociorumq; in vestrum iudicium adduximus. Item, perfricuit ille frontem, immo nec fronte quidem habet. Quintilianus reprehensionem hanc figuram appellat, est autem reprehensio (quam Graeci Aphorismos vocant) quæ sententia vim corrigit. Cice. quas ille leges, si modo leges non minandæ sunt, ac non potius fœces urbis, & pestes Reip. Idem: Atq; hæc ciues, ciues inquam (si hoc nomine appellari eos fas est) de patria sua cogitant, ac cogitarunt.

Pro Mil.

Prosonomatio Latinè Agnominatio, est cū eadem vox repetitur, sed aliqua ex parte mutata. Teretus, inceptio est amentium, haud amantium. Fit aliquando cum iucunda illusione; cuius generis fuit illud Bassi acutum responsum de fratre cesso, sit diuus modo nè viuus. Cice. En cùm magister eius ex Ora-

Philipps
tore

IOAN. COSTAE

tore arator factus est. Terentius, tibi erunt parata verba, huic homini verbera.

Antanaclasis similis est Agnominationi, sit quando idem verbum mutata tamen significacione in oratione repetitur, ut amari suave ē, si nihil adferat amari. Huiusmodi quoq; illud est Proculei, qui cùm summopere de filio conqueretur, propterea quēd patris mortem expectaret, filiusq; responderet, ego sanè non expecto, Immō, inquit Proculeius rogo, ut expectes. Non tamen ipse sentio, cur non commodè possit Atanaclisis ad Prosonomasiam reuocari.

Similiter desinens cùm verba vel aduerbia eundem in cadendo finem & exitum retinet. Cicero: Ergo & mihi meæ pristinæ vite

consuetudinem. C. Cæsar interclusam aperisti; & his omnibus ad benè de Republ. sperandum quasi signum aliquod sustulisti.

Idem: Qui armati Senatum obsederint, magistratibus vim attulerint, Rempubl. oppugnarint. Idem; Quod si Cleomenes non tanto ante esset, aliqua tamen ad resistendū fuisse. Quoniam figuræ verborum & sententiarū esse dixi, & singulas verborum figuræ adhibitis suo loco exēplis hactenus parefeci, institutæ disputationis ratio et ordo suo quæ si iure

Pro M.
Mareel.

Pro Cæ.
brio.

7. Ver.

DE ELOCV ORA.

si iure reposcit, ut non minori diligentia, quæ
se offerunt explicandæ, sententiarū figuræ il-
lustremus, ut perfectus orationis ornatus vi-
deatur, cuius notitia, quantū homines ratio-
ne solent præstare bruti, tantū docti indo-
ctos videntur superare. Differunt figuræ ver-
borū & sententiarū, quia illæ mutatis verbis
tolluntur, hæ vero quibuscumq; verbis utar
perpetuò retinentur. Inter sententiarū figu-
ras primū obtinet locū interrogatio, ut pla-
cket Quinti. grauissimo artis huius scriptori,
quæ duplex est simplex & figurata: simplex
quæ discendi ac fiscitandi causa ab interro-
gante cū spiritu profertur, ut Virgilius.

Sed uos qui tandem? quibus aut uenistis ab oris?

Aenei. 1.^o

Quōde tenetis iter?

Figurata interrogatio est, quæ percontādo
varijs subseruit affectibus. Hac nunc asseue-
ramusvt, Nōnē Pericles vniuersam Græciā
tonabat, miscebat, fulgurabat? nūc ad misera-
tionem mouemus. Sinon ille Virgilius.

Heu quæ nunc tellus, inquit, q; me æquora possunt

Accipere? aut quid iā misero mihi deniq; restat?

Nūc vrgemus aduersariū: Ci. Quid enim Tu Pro ligā
bero tuus ille districtus ī acie Pharsalica gla rīo.
dius agebat? cuius latus ille mucro petebat?
Qui sensuerat armorū tuorū? q; tua mēs? ocu-
li? ma-

Liber 5.

Liber 4.

Lib. 9. ca.
2. ist. orat.

Aenei. 2.

IOAN. COSTAE

li? manus? ardor animi? Quid cupiebas? Quid
optabas? Idē: Quousq; tandem ab utere Catili
na patientia nostra? quādiū nos etiam furor
iste tuus eludet? quem ad finem sese effrenata
iactabit audacia? Nunc indignamur? Vir.

Aeneid.

Et quisquam iunonis numen adoret.

Nunc verò admiramus Virgilius.

Aeneid. 3.

Quid non mortalia pectora cogis

Auri sacra famæ.

Nunc tamen dubitamus: hinc Addubitatio
nascitur, quam multi ut distinctā ab interro
gatione figuram seorum tradiderunt. Hæc
græcè Ερωτηματα, si tamē multa rogantur dici
tur τωσματα à preterito τεπτωσμαι verbi των
θεοντων quod est interrogo. Virgilius.

Aeneid 4.

*En quid agam? rursus ne procos irrisa priores
Experiar? Nomidumq; petam connubia supplex,
Quos ego sum toties iam dedita maritos?
Iliacas igitur classes, atq; ultima Teucrum
Iussa sequar?*

In salustiū

Cice. Quo me vertam. P. C. vnde initium su
mam? maius mihi dicendi onus imponitur,
quò notior est uterq; nostrum. Quòd aut si
de mea vita atq; actibus huic cōsūtiatori res
pōdero, inuidia gloriam sequatur: aut si hu
ius facta, mores, omnem etatem nudauerō,
inidem vitium incidam procacitatis, quod
huic

DE ELOCV. ORAT.

huic obijcio. Adfert orationi Addubitatio,
si tēpestiuē, & vbi ea vti conueniat, adhibea
tur acrimonię non parum, vigoris plurimū;
Suo tamen loco collocabitur, si ea vtamur
in re suapte natura perspicua, vel argumen-
tis illustrata, & quanquam alijs in locis com-
modè proponatur, orationemq; efficiat a-
culeatiorem, in perorationibus tamen præ-
stantius & in principijs exordiorum, quan-
do sine interrogatione hæremus incerti, me-
lius usurpatur. Cicero: Vtrum difficilius, aut
maiis esset negare tibi s̄epius idem roganti;
an efficere, id quod rogares, diu multumq;
Brute dubitauit.

Subiectio est cūm rei, quæ nobis tacitè obij-
citur, respondemus, aliquando rationes no-
stras subijcimus prius interrogando, quò-
usq; quod poterat obijc i, non ita esse osten-
damus. Cicero: Dicet aliquis: Hæc igitur
est tua disciplina? sic tu instituis adolescen-
tes? Ob hanc causam tibi hunc puerum pa-
rens commendauit & tradidit, vt in amore
& voluptatibus adolescentiam suam collo-
caret? & hanc tu vitam, atq; hæc studia de-
fenderes? Ego si quis, Iudices, hoc robore
animi, atq; hac indole virtutis & cōtinentie
fuit, vt respueret omnes voluptates, omnēq;
vitæ

De Orat.
Ad Brue.

Pro. M.
Cælio.

IOAN. COSTAE.

vitæ suæ cursum in labore corporis, atq; in animicontentione conficeret: quem nō quies, non remissio, non æqualium studia, non ludi, non conuiuia delectarent: nihil in vita expetendum putaret, nisi quod esset cum laude & honore & cum dignitate coniunctū, hūc mea sententia diuinis quibusdam bonis instructū, atq; ornatum puto. Ex hoc genere illos fuisse arbitror Camillos, Fabricios, Curios, omnesq; eos, qui ex minimistāta fecerunt. Verūm hęc genera virtutum nō solum in moribus nostris &c. Aliquando aduersarios absentes: quasi adessent, alloqui mur, & quæ ipsi responderent, diluimus; aliquando etiam fit subiectio, quādo aliquid tanquam obiectū concedimus, cui nos aliquid subijcimus; ut, Difficilis est cognitu eloquentia, ingenuè fateor, sed tamen necessaria. Virgilianus Turnus.

*Sed perijisse semel satis est, peccare fuisse
Ante satis.*

Exclamatio est orationis elatio cum doloris aut indignationis significatione ad amplificandum reperta, Cicero: O tempora, O mores, O me miserum. Hęc figura, si quando iam animos auditorum flexerimus adhibetur, aciores mouet affectus, & post magnarum

DE ELOCV. ORAT:

gnarum rerum persuasionem commode collocatur, indicatur autē his particulis, O, p;
heu, heu, & alia generis eiusdem. Pro Milo
ne: O me miserum, O te infelicem, reuocare
me tu in patriam potuisti per hos; ego te in
patriam per eosdem retinere non potero.
Terentius prō dēū atq; hominū fidem quid
est si non hæc contumelia est. Heu, heu, tri
stiam significant: Virgilius.

Extruis, heu regnis, rerumq; oblité tuarum. Aeneid. 4.

Idem.

Eheu, quid uolui misero mihi? floribus austriuum Eclog. 2.

Perditus ex liquidis immisi fontibus apros.

Aliquando per paréthesim sine his notis &
signis exhibetur exclamatio, nempe quādo
impotēs affectus erumpit: ut, Virgiliana Di
do per obtestationem ita exclamauit.

Mene fugis per ego has lachrymas dextramq;
tuam te. Aeneid. 4.

(Quādo aliud mihi iā miseræ nihil ipse reliqui)

Per cōnubia nostra, per incēptos hymenæos

Si bene quid de te merui, fuit aut tibi quicquam

Dulce meum: miserere domus labentis, et istam

Oro (si quis adhuc precibus locus) exue mentem.

Paradoxon, siue inopinatum siue hypo
mene, siue sustentatio est figura, quæ audi
torum suspendit animos, deinde subiicit a
liquid

IOAN. COSTAE.

liquid extra eorum expectationem: vel quā modo res magna dicitur, modo maior, modo minor, quām expectatur: Terentius.

in Hebe.

In me quiduis harum rerum conuenit,

Quæ sunt dicta in stultum, caudex, stipes, asinus plumbeus.:

In illum nihil potest: Nam exuperat eius stultitia omnia hæc.

Pro Lige. Cicero: Hinc prohibitus non ad Cæsarem, ne iratus: non ad domum, ne iners: non aliquam in regionem, ne condēnare causam illam, quam sequutus esset, videretur.

Alio. 7. Communicatio est, qua freti nostracauſa cum aduersario rem communicamus, aut cum iudicibus quid factum oportuerit, aut quid fieri oporteat, deliberamus. Cicero: Quid deinde? quid censetis? furtum fortasse? aut prædā aliquam. Idem, de teipſo Labie ne; cūm Consules ad patriæ salutem, ac libertatem omnes vocassent: quid faceres tali in re, ac tempore?

in Ver.

2. Philip. Optatio figura est, quæ animi desiderium significat. Cicero: utinam aliquando dolor Populi Romani pariat, quod iā diu parturit. Virgilius.

Eclo. 8.

Sive horam Illiricilegis æquoris, est erit unquam Ille dies mihi cum liceat tua dicere factas

En critic

DE ELOCV. ORA.

En erit ut liceat totum mihi ferre per orbem

Sola Sophocleo tua carminis digna Cothurno.

Huc spectant imprecations, quibus teneri
nos desiderio mali alterius significamus. Vir-
gilius.

At tibi pro scelere, exclamat, pro talibus ausis

Aeneid. 2.

Dij tibi (si qua est Cœlo pietas, quæ talia curet)

Persoluant grates dignas

Huc quoq; referuntur salutationes, quibus
amorem nostrum & benevolentiam signifi-
camus. Virgilius.

Continuo salve fatis mihi debita tellus

Aeneid. 7.

Vosq; ait, o fides Troiae saluete penates.

Ominationes quoq; huc reducuntur: ut idē
Virgilius.

Turno tempus erit magno cum optauerit emptū

Aenei. 10.

Intactum Pallanta.

Deprecatio est cùm numen, vel auxiliū ali-
cuius imploramus, qua plerumq; Oratores
atq; Poëte vtuntur, quando res magnas &
summæ cuiusdam dignitatis exordiuntur.

Cicero: Primū à Ioue Opti. max. cæterisq; Pro. C.

Dij, Deabusq; immortalibus(quorum ope Rabirio.

& auxilio multo magis hæc Respub. quātm
ratione hominū & consilio gubernatur, pa-
cem & veniam peto. Et paulo post; Deinde
vos Quirites, quorum potestas proximè ad

F Deorum

IOAN. COSTAE.

Deorum immortalium numē accedit, **oro**,
atq; obsecro, quoniā vno tempore vita. C.
Rabirij hominis miserrimi &c. Poëte initio
operum crebrò ea vtuntur. Ouidius.

I. Meta.

In noua fert animus mutatas dicere formas
Corpora, Dij cæptis (nam uos mutastis & illas)
Aspirate meis primaq; ab origine mundi
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen

Virgilius.

I. Aeneid

Musa mihi causas memora, quo numine læso
Quidue dolens regina Deum, tot uoluere casus
Insignem pietate uirum tot adire labores
Impulerit, tantæ ne animis cœlestibus iræ?

Pro domo
sua.

Hac Deorū imploratur auxiliū. Cicero: Quo
circa te Capitoline, quē pppter beneficia Po-
pulus Romanus optimum, propter vim Ma-
ximum nominauit, teq; Iuno Regina, & te
custos virbis Minerua precor, & q̄so. Ouid.

I. Meta.

Dij cæptis (nam uos mutastis & illas)
Aspirate meis.

Virgilius Lunæ auxilium implorauit.

Aeneid. 9.

Tu Dea, tu præsens nostro succurre labori
Astrorum decus, & memorum Latonia custos

Hominum quoq; auxiliū imploramus, ple-
runq;, res quoq; alias. Virgilius.

4. Aenei 1.

Quod te per Cœli iucundum lumen, & auras,
Per genitorem oro, per spem surgentis Iuli

Eripe

DE ELOCV. O.R.A.

Eripe me his inuicte malis.

Res alias ut Cicero philosophiā: Ad te cōfū
gimus, à te opē petimus: tibi nos ut antea ma-
gna ex parte, sic nunc petimus, totosq; dedi-
mus; Virgilius Sōlē & Lunā Faunos. Dria-
das, & cetera numina sylvestria ita depreca-
tur.

Vos ó clarissima mundi

i. Tuyari

i. Georgi

Lumina labentem cælo quæ ducitis annum

Liber & alma Cæres, uestro si munere tellus

Chaoniam pingui glandem mutauit aristā.

Poculaq; inuentis Acheloia miseruit uuis.

Et nos agrestum præsentia numina Fauni

Ferte simul, Fauniq; pedē, Driadesq; puellæ. &c.

Præteritio figura est qua nos aliquid velle ta-
citem præterire, aut nolle dicere significamus
quod tūc maxime dicimus. Cicero: Atq; hęc
dicere vix audeo: vereor enim, ne quis sit,
qui istius insignem nequitiam frontis inuo-
lutam integumētis nondum cernat. Itē, Nō
dum commemooro rapinas, nōdum exactas
pecunias, non captas, non imperatas, nō ne-
ces sociorum, non cædem hospitum, nō per
fidiam, non immanitatem, non sc̄lera præ-
dico. Idem; Mitto illam primam libidinis in Pro Clue.
iuriā, mitto nefarias generis nuptias, mitto
cupiditate matris expulsam ex matrimonio
filiam, quæ nondum ab huiusce vitæ pericu-

In Pisonē

IOAN. COSTAE.

lum, sed ad commune familiæ dedecus pertinebant. Virgilius.

Quid repetam exustas Erycino in littore classes?
Quid tempestatum regem uentosq; furentes
Aeolia excitos, aut actam nubibus Irim?

Idem

Quid Thesea magnum?

Aeneid. 6. Quid memorem Alcidem? & migenus ab Ioue summo.

Contentio, contrapositum, contrarium
Græcè Αυτιθετον sive αντιθετος, figura est,
qua contrarijs contraria apponimus, quæ
ita est elegas, ut ferè nulla sit alia, qua frequē
tius vtantur Oratores; Cicero: Si cōsul Antonius, Brutus hostis; si cōseruator Reipub.

Philip 3. 4. Aetio in Ver. Brutus, hostis Antonius. Idem: Cōferte hāc pacem cum illo bello, huius prætoris aduentum cū illius imperatoris victoria, huius cohortem impuram cum illius continentia: ab illo, qui cepit conditas, ab hoc qui constitutas accepit, captas dicetis Syracusas. Ouidi.

Detrifl- bus. Illi corpus erat durum patiensq; laborum,

Inuadæ uires ingeniumq; mihi

Ille erat assidue sæuis agitatus in armis

Assuetus studijs mollibus ipse fui.

Me Deus oppreßit, nullo mala nostra leuante,

Bellatrix illi diua ferebat opem.

Apostrophe

DE ELOCV. ORA.

apostrophe latinè auersio est sermonis, quo
à recto cursu ad aliud quiduis orationē ta-
men à naturali cursu, aut ad Deū, aut ad per-
sonas certas aut incertas aut ad res retorque
mus. Ad deum Cicero: Tum tu Iupiter, qui
ijsdem, quibus hæc vrbis auspicijs à Romulo
es cōstitutus, quem Statorem huius vrbis,
atq; imperij verè nominamus, hunc et hu-
iis socios à tuis aris, cæterisq; tēplis ac mœ-
nibus à vita fortunisq; ciuium omnium arce-
bis, & omnes inimicos bonorum, hostes pa-
trię, latrones Italię scelerum fædere interse,
ac nefaria societate coniunctos, æternis sup-
plicijs viuos mortuosq; maestabis. Ad perso-
nā certā Ci. ad Tuberonē: Quid enim tuus
ille tubero ī acie Pharsalica gladius agebat,
cuius latus ille mucro petebat. &c. Idem ad
Catonem; A quo tandem. M. Cato est æqui-
us consulem defendi, quām à consule? Quis
mihi in Repub. potest, aut debet esse cōiun-
ctior, quām is, qui Respu. à me vna traditur
sustinenda, magnis meis laboribus & pericu-
lis sustentata. Virgilius.

O, nimium cælo, et pelago confise sereno,
Nudus in ignota Palinure iacebis arena.

Idem.

F 3

Quis

IOAN. COSTAE

Aeneid. 6

Quis te magne Cato, tacitū aut te Costæ relinquat
Quis Gracchi genus? aut geminos duo fulmina
belli

Scipiadas, cladem Libyæ, paruoq; potentem
Fabritium, uel te surco Serrane sereniem?

Ad incertam personam idem Virgilius.

Exoriare aliquis nostris ex obibüs ultior,

Aeneid. 4

Qui face Dardanios ferroq; sequare colonos.

Ad se & ad aliud habes apud eundem Poë-
tam præclarum exemplum.

Eclog. 1.

Insere nunc Melibœi piros, pone ordine uites:
Ite meæ, quondam fœlix pecus, ite capellæ.

Pro Milo.

Tandem ad res alias sermonem nostrum cō-
uertimus. Cicero: Vos enim Albani tumuli;
atq; Luci, vos inquā imploro atq; obtestor,
vosq; Albanorum obrutæ aræ sacroru[m] po-
puli Romani sociæ & æquales, quas ille præ-
ceps amentia cæsis, prostratisq; sanctissimis
lucis substructionum insanis molibus op-
presserat. Virgilius,

Vos æterni ignes, et non uiolabile uestrum

Testor numen, ait, uos aræ ensesq; nefandi,

Aeneid. 2.

Quos fugi, uitæq; deum, quas hostia gesi:

Fas mibi Graiorum sacrata resoluere iura.

Prosopopæia est personæ fictio, qua alienæ
personæ orationem cum gestu & voce refe-
rimus, aut qua rebus in animatis personæ ser-
monem

DE ELOCV. O.RA.

mōnem tribuimus. Cicero sic Romanā Rem
publicam secum loquentem introduxit: Et
enim si mecum patria, quæ mihi vita mea ^{i. Catil.}
multo est chrior, si cūcta Italia, si omnis res
publica loquatur: M. Tulli quid agis tūc eū,
quem esse hostem cōperisti, quem ducem
belli futurum vides, quem expectari impera-
torem iā castra hostiū sentis, auctōrem sce-
leris, principem coniurationis, euocatorem
seruorum & ciuium perditionis exire patie-
ris, ut abste non emissus exurbe, sed missus ī
vrbem esse videatur: non ne hunc in vincula
duci, non ad mortem rapi, non summo sup-
plicio mactari imperabis? Quid tandem im-
pedit te? mos ne maiorum? at perfēcē etiam
priuati in hac Repub. perniciosos ciues mor-
te mulctarunt. An leges, quæ de ciuium Ro-
manorum suppicio rogatē sunt? At nunquā
in hac vrbe ij, qui à Repub. defecerunt, ciuiū
iura tenuerūt: in iniuriam posteritatis times?
Præclaram verò populo Romano refers gra-
tiam, qui te hominem per te cognitum nul-
la commendatione maiorum, tā mātūrē ad
summum imperium per omnes honorū gra-
dus extulit, propter inuidiā aut alicuius peri-
culi metum salutem ciuium tuorum negli-
gis. Sed si quis est inuidiæ metus, num est ve-

IOAN. COSTAE.

hememtius seueritatis, ac fottitudinis inuidia, quām inertiae pertimescenda? An cūm bello. &c. Est hęc figura si locorum, temporum, personarū, rerumq; ratio habeatur omni scriptorum generi vtilissima, qua historici, & Poëtę passim legentium animos reficiunt & recreant, relaxatq; audientium animos iucūda & grata prosopopeię varietas, confertq; non parūm & ad exornationē & ad grauitatem orationis, sitamen fictionem rei natura & dignitas patiatur. Refertur ad Prosopopeiam Dialogismus: fit autem cūm ficta personarum collocutio orationis partibus inseritur. Cicero: Cur dixi testimoniuī ī alios, quia coactus sum: cur damnati sunt, quia creditum est. Idem; Cleomenem nominare non licet, at causa cogit: moriere si appellaueris, at remiges non erant: prætorem tu accusas? frange seruicem.

In v.r. Ad. 7. Licitia libertas est orationis, qua veluti abutentes libertate authoritatem nobis fidem q; conciliare studemus. Cicero: Ego Consul cum exercitu perditorum ciuium, clandestino scelere conflatus, crudelissimū & luctuosissimū exitiū cōparasset, cum ad occasum interitumq; Reipub. Catilina in castris, in his autem tēplis, atq; tectis dux Lentulus esset,

Pro Syll. constituta

DE ELOCV. ORA.

constitutus, meis consilijs, meis laboribus,
meis capitis periculis sine tumultu, sine dele-
ctu, sine armis, sine exercitu, quinq; homini-
bus comprehensis atq; confessis, incensione
vrbem, internecione ciues, vastitate Italiam,
interitu Rempubl. liberaui. Ego vitam om-
nium ciuium, statum orbis terræ, vrbē de-
niq; hanc, sedem omnium nostrum, arcem
regum ac nationum exterarum, lumen gen-
tiū, domiciliū imperij quinq; hominū perdi-
torū, atq; amentiū pœna redemi. Idem; His
ego rebus, P. resistā vehementer, atq; acri-
ter neq; patiar homines, ea me Consule ex-
promere, quæ contra Rempub. cogitarint.
Fit aliquando licentia per adulatio[n]ē vt Ci-
cero: Suscepto bello, Cæsar, gesto etiam ma-
gna ex parte, nulla vi coactus iudicio meo
ac voluntate ad ea arma profectus sum, quæ
erant sumpta contra te. Apud quem igitur
hoc dico &c? Quibus verbis Cicero, cùm
Ligarij utilitati cōsuleret, Cæsar's clementiā
ita extulit, vt nihil aliud prætereā ad summā
laudem requirendum esse putaretur. Aliquā
do per obiurgationem. Virgilius.

Agra. I.

Pro Lige-
rio.

Tanta ne uos generis tenuit fiducia uestris?

Aneid. I.

Iam cœlum terramq; meo sine numine uenti

Miscere, & tantas audetis tollere moles?

Quos

IOAN. COSTAE.

Quos ego; sed motos præstat componere fluctus;

Post mihi non simili pœna commissa luetis.

Maturate fugam, regiq; hæc dicite uestro.

Antimetaboli seu commutatio est, quando sententia per contrarium inuertitur, quale fuit illud acutè dictum verè atq; sapienter prolatum à Catone; Non viuo vt edam, sededo vt viuam; Non possidet pecuniam, qui seruit pecuniæ, sed cui seruit pecunia. Est etiam huiusmodi venusta illa Lacœnæ responsio, quæ, cùm olim rogaretur, an cum viro concubuisse, respondit, non ego cùm viro, sed vir mecum concubuit. Plinius: Non adeo videris vicensse vt triumphares: sed triūphare, quia viceris. Absolui iam tandem omnia (quibus, splendor omnis, dignitas & magnitudo orationis omni parte continetur) lumina, rem sanè totam varijs exemplorum generibus illustravi, ad quorum imitationē possit studiosus hæc, de quibus hactenus disserui ornamenta, in suam orationem transferre, vt auditorem possit iucunda rerum varietate delectare, mira artificiose exulte orationis suavitate audientium aures mouere, & summa eorum animos voluptate perfusare. Quod vt siat perfectius totumq; eloquenti artificium pro dignitate videar tradidisse

de com-

In Panegyrico.

DE ELOCY. ORA

de cōpositione postrema & longē pulcher-
rima elocutionis parte nōstro more dissera-
mus. Cuius antequam præclarām disputa-
tionem aggrediar, hoc velim studiosē obser-
uari, quas hactenus exhibui sententiarum fi-
guras partim ad ornandam amplificādamq;
orationem, partim etiam ad probandum à
poētis & Oratoribus adhiberi. Eas igitur, cū
ad illustrandam orationē referri videro ex-
ornationes; cūm verò ad confirmandas quæ
stiones accommodari cognouero, probatio-
nes appellabo. Modicè autem & oportunè
adiungendi sunt colores isti & ornamenta
orationi: nam iterationes verborum, quas va-
rias esse docuimus, non rarò sapiunt Tauto-
logiam, detrahuntq; non solū sententijs pon-
dus, sed etiam verbis ornatum & decorum.
Quemadmodum enim mulieres quanto ma-
gis compētē ornatæq; prodire student, tantò
solent, qui eas directa oculorum acie intuē-
tur, inornatores iudicare: simili quoq; ratio-
ne in oratione nimis figuris polita deformia
quædam vitia dignoscuntur. Quibus propo-
sit is ad Compositionis explicationem venia-
mus. Est ergò compositio concinna & qua-
dam iucunditate numerosa verborum con-
structio, cuius beneficio æqualis suisq; mo-
dulis

Composi-
tio quid.

IOAN. COSTAE

dulis suauiter fluit oratio. Quantò autē prēstantius quiddā est magisq; difficilē magnifica, splendida, ac planē sumptuosa ædificia erigere, quam calcem, arenam, lapides, & in digestam lignorum molem ad ea construēda colligere, tanto est cæteris partibus compositio difficilior longèq; prēstantior. Laudabile enim est maximèq; præclarum, verborum singularem vbertatem & copiam inuenire, & ex ea quæ ad rem exprimendam aptiora videātur, prudētia eligere, non istud infiōr, sed in quadam animi cogitatione defixum intueri, quid cuiq; in coagmentatione adhibeat & cohēreat, & numero rum quasi sonorum varietate orationem distinguere. Id certē maioris cuiusdam iudicij testimonium esse putarim: *Quis igitur ferat, quis sinat, quis patiatur imperitorum quorū dā hominum, numerorum (inquam Oſorū, dementiam) qui prēstantissimam hanc eloquentię partem natura potiūs, quam arte cōſtare & inutile minimèq; necessariā esse duixerunt?* Quibus responsum velim valere ad hæc prēstanta plurimum naturæ præſidiū, sed perfectius multò eadem ipsa præſtiterūt, qui præter sibi insitam nuturæ bonitatē, preceptorū quoq; artificium addiderunt. Atq;
vt eis

DE ELOC V. ORA.

vt eis omnino respondeam, non aut molestū
nimis, aut inutile iudicabo, Quintiliani sum
mi cuiusdam rhetoris, & inter prime classis
authores non exiguae dignitatis, de hac re
sententiam & iudicium transcribere, cuius
verba sunt quae sequuntur; De compositio-
ne non equidem post Marcū Tullium Ci-
ceronem scribere auderem (cui nescio, an vī
la pars operis huius sit magis elaborata) nisi
& eiusdem ætatis homines scriptis ad ipsum
etiam literis reprehendere id collocandi ge-
nus ausi fuissent, & post eū plures multa ad
eandem rem pertinentia memoriae tradidis-
sent. Itaq; accedā plerisq; Ciceroni, atq; in
ijs ero, quae indubitate sunt, breuior: in qui-
busdam paulum fortasse dissentia. Nam e-
tiam cum iudicium meum ostendero, suum
tamen legentibus relinquam. Neq; ignoro
quosdam esse, qui curam omnem composi-
tionis excludant, atq; illum horridum sermo-
nem, vt forte effluxerit, modò magis natu-
ralem, modò etiam magis virilem esse con-
tendant. Qui si id demum naturale esse di-
cunt, quod à natura primum ortu est, & qua-
le antè cultum fuit, tota hæc ars orandi sub-
uertetur. Neq; enim loqui sunt ad hanc re-
gulā & diligentia primi homines, nec proce-
mij

IOAN. COSTAE

mijs preparare, docere expositione, argumentis probare, effectibus commouere scierunt. Ergo his omnibus, non sola compositione caruerunt: quorum si fieri nihil melius licet, ne domibus quidem casas, aut vestibus pellum tegmina, aut viribus montes ac sylvas mutari oportuit. Quae porro ars statim fuit? quid non cultu nitescit? cur vites coercemus manus? cur eas sodimus? rubos aruis excidimus? terra & haec generat? mansuefacimus animalia? indomita nascuntur. Verum, id est maxime naturale, quod fieri natura optimè patitur. Fortius vero quia incompositum potest esse, quam iunctum, & bene collocatum? Neque si parui pedes vim detrahant rebus, ut Sotadeorum, & Galliamborum, & quorundam in oratione simili penè licentia lascivientium, compositionis est iudicandum. Ceterum quanto vehementior fluminum cursus est prono alueo, ac nulla moras obijcente, quam inter obstantia saxa fractis aquis ac reluctantibus, tanto quae connexa est, & totis viribus fluit, fragosa atque interrupta melior oratio. Cur ergo vires ipsas specie solui putent, quando nec villa res sine arte satis valeat, & comitetur semper artem decor? An non ea,
quae

DE ELOCV. ORA.

quæ emissa optimè est hastam speciosissimè
contortam ferri videmus? & arcu dirigen-
tium tela, quo certior manus, hoc est, habi-
tus ipse formosior? Iam in certamine armo-
rū, atq; in omni palæstra quid satis rectè ca-
uetur, ac petitur, cui non artifex motus, &
certi quidam pedes adsint? Quarè mihi cō-
positione velut amentis quibusdam neruis
ue intendi & concitari sententiæ videntur.
Ideò eruditissimo cuiq; persuasum est, va-
lere eam quamplurimū, non ad delecta-
tionem modò, sed ad motum quoq; animo
rum: primū quia nihil intrare potest in affe-
ctum, quod in aure velut quodam vestibu-
lo statim offendit: deinde quòd natura du-
cimur ad modos. Neq; enim aliter eueniret,
vt illi quoq; organorum soni, quanquā ver-
ba non exprimunt, in alios tamen atq; alios
motus ducerent auditorem. In certaminib-
us sacrīs non eadem ratione concitant ani-
mos ac remittunt: nec eosdem modos adhi-
bent cum bellicum est canendum, & cū po-
sito genu supplicandum: nec idem signorū
concentus est procedente ad prælium exer-
citū, idē receptui carmen. Pythagoreis cer-
tè moris fuit, vt cùm euigilassent animos ad
lyram excitare, quò essent ad agendum ere-
ctiores

IOAN. COSTAE

Etores: & cum somnum peterent, ad eandem prius lenire mentes, ut si quid fuisset turbidiorum cogitationum, componerent. Quod si numeris & modis inest quædam tacita vis, in oratione est vehementissima quantumq; interest, sensus idem quibus verbis efferratur, tantum verba eadem qua compositione vel in exitu iungâtur, vel fine claudantur. Nā quædā & sententijs parua, & elocutione modica, virtus hęc sola commēdat. Paratur compositio quatuor rebus, numero coagmentatione, concinnitate & certa quædam periodi mensura, quibus tota compositionis ars tanquam suis finibus & limitibus terminatur. Nō est autē numerus, vt inquit Stræbeus, ea sententia, de qua agitur, nō ipsa verba, non concinnitates & figuræ, nō iij, qui tropi nominantur, non pedes & corū tēpora, non incisa aut mēbra, aut ambitus, sed pedum ordine positarum quidam pulcher incessus, & veluti quædam orationis expolitio & palestra. Sit tanquam palestra, quoniā de center mouet orationem: sit expolitio, quia excolit elocutionem: sit quidā modus propterea quod mensura quadam continetur: sit modulatio & quædam musica, quandoquidem obscuro concētu delectat aures: sit vinculum

Lib. 2.
cap. 13.

DE ELOCV. ORAT.

culum verborum eò quòd eligat atq; conne
ctat dictionis partes: sit ornamentū, quo ve-
stita sententia, non expeditior modo, & ac-
cincta magis, sed pulchrior atq; venustior
habeatur. Diffiniamus ergò numerū aptam
orationis modulationem & mensuram ex
breuium & longarum syllabarum varietate.
Inueniri autem numerū in oratione confir-
māt Theodectes, Aristoteles, & Theophra-
stus, qui aliquot de numeris oratorijs scripta
reliquerūt, cōfirmāt nostri Ciceronis scripta
qui plura quam veterum quisquam de nu-
meris litteris mandauit. Ostēdit Dyonisius
Alicarnaseus, cuius opus extat de numeris o-
ratorum. Numerorum verò Isocrates fertur
primus author extitisse: de quo sic loquitur.
Cicero: Extitit igitur iam senibus illis, quos
paulò antē diximus, Isocrates (cuius domus
cuncte Græciæ quasi ludus quidam patuit at
q; officina dicendi) magnus orator & perfe-
ctus magister: quanquam foresi luce cœluit,
intraq; parietes aluit eam gloriam, quam ne-
mo quidem meo iudicio est postea cōsequu-
tus. Is & ipse scripsit multa præclarè &
dœcuit alios, & cùm cætera melius, tum primus
intellexit etiam in soluta oratione, dum ver-
sum effugeres, modum tamen & numerum

*Quid sit:
numerus*

*De claris
orat.*

G quendam

IOAN. COSTAE.

quendam oportere servari: ante hunc enim verborum quasi structura, & quædam ad numerum conclusio nulla erat. aut si quando erat, non apparet, eam dedita opera esse quæsitam, quæ forsitan laus sit; veruntamen natura magis, cum caiu nonnunquam, quam aut ratione aliqua, aut observatione siebat: ipsa enim natura circumscriptione quadam verborum comprehendit, concluditq; sententiam: quæ cum aptis constricta verbis est, cadit etiam plerumq; numerosè. Nam & aures ipsæ quid plenum, quid inane sit, & spiritus quasi necessitate aliqua verborum comprehensionis terminatur; in quo non modo deficit, sed etiam laborare turpe est. Eundem Isocratem in Bruto numerorum quoq; authorem laudauit: Ante hunc, inquit, verborum quasi structura, & quædam ad numerū conclusio nulla erat. Quamuis ante Isocratem iam Thrasymacus in artem quædam numeri præcepta reuocasset, tamen id non ita perfecte præstítit, ut non Isocratis postea industria indigeret, qui & augeret minuta illa & versiculorum similia nimiumq; depicta, quæ Thrasymacus prodijisset, ac perse sedula observatione ac studio ad summam perfectionem euexisset. Nam vt idem testatur Cicero: Cum quæ Thrasymacus scripsisset

DE ELOCV. ORA.

set, Isocrati non probarentur, primus instituit dilatare verbis & mollioribus numeris explere sententias.

Numerum ergo in oratione reperiri, ex his quæ differuimus satis superq; constabit. Numeri autem vox Oratorijs & Poëticis pedibus accommodatur, translata per similitudinem quandam à canticis Musicorum. Nam quemadmodum Musici harmonia atq; concentu sua cantica modulantur: pari etiam ratione Oratores & Poëte suas orationes pedibus reddunt suauiores. Hinc duplex oritur differentia numeri, alter enim strictior est, metrum seu mensura vocatur, qui Poëtis tribuitur; alter aliquantò liberior, qui numerus Oratorius solet à Rhetoribus nominari, solutæ orationi conuenit, &c ad Ora tores refertur. Differunt Oratorijs pedes à Poëticis, quod Oratorijs pro orationis varietate modo hi, modo illi ab Oratoribus usurpetur, suntq; paucissimi numero: poëtici vero semper idem repitantur, quo usq; genus versuum, quod Poëtæ cœperunt, absoluant, suntq; propè infiniti. Vnde Oratorum Oratio soluta dicitur, non quod re vera (si res acri quodā quo expenduntur omnia subtilius iudicio expendatur) numero

IOAN. COSTAE

careat, sed quod soluta quodammodo debet iudicari, si cum astrictiori Poëtarū oratione conseratur; versus cum certum habeat quendam ordinem & finita spatia, quibus quasi finibus terminatur: oratoria colloca-tio in hil magis, quam eam tantam angustiā detestatur. Debet igitur numerosa oratio nec omnino esse astricta nec libera omnino, sed medium quendam modum retinere.

In Oratore

Quod Cicero significauit his verbis: Nec enim effugere possemus reprehensionē, si semper ijsdē pedibus vteremur; quia nec numerosa esset, vt poëma; neq; extrā numerum vt sermo vulgi est, debet oratio. Numeri īā Oratorij simplices sunt, aut cōpositi: simplices vero aut disyllabi sunt aut trisyllabi: Disyllabi quatuor Choreus cōstat duabus syllabis pima lōga et secūda breui vt, verba, faxta. Pyrrichius duabus syllabis breuibus, vt Deus, bene. Spōdeus duabus lōgis, vt audi, doctis; lābus duabus breui & lōga; vt, dari, opes. Trisyllabi sūt octo: Trochēus cōstat tribus syllabis breuibus, vt, Docuit. Molosus tribus lōgi; vt, Romanis; Dactylus prima lōga & duabus breuibus; vt, tēpora: Bacchius prima breui, & duabus lōgis, vt, amicis; Creticus prima longa, secunda breui, & tertia lōga

DE ELOCV. ORA.

ga; vt, iudices, Anapestus ex primis breuibus & ultima longa, vt, fabulæ; Amphibrachus prima longa, secunda breui, & tertia longa; vt, probare. Antibacchius prima & secunda longis, postrema breui, vt, legebat. Qui ex his componuntur pedes quatuor syllabis constant sunt, qui frequentius à Cicerone usur pantur, terdecim, Proceleumaticus, qui constat quatuor syllabis longis, Pæan primus prima, longa reliquis breuibus; Pæan secundus prima breui, secunda longa, tertia breui quarta longa; Pæan tertius prima & secunda breuibus, tertia longa & quarta breui; Pæan quartus tribus breuibus, ultima longa; Dispō deus quatuor longis; Dijambus prima breui, secunda longa, tertia breui, & quarta lōga Antipastus prima breui, secunda & tertia lōgis, postrema breui; Ionicus à maiori prima & secunda longis, tertia & quarta breuibus; Ionicus à minori prima & secunda breuibus, tertia & quarta longis, Epitritus primus prima longa & reliquis breuibus; Epitritus secundus prima longa, secunda breui, tertia & quarta longis. Epitritus tertius prima & secunda longis, tertia breui, & quarta longa; Epitritus quartus tribus prioribus longis, posteriori breui; Choriambus prima longa, se-
G 3 cunda

IOAN. COSTAE

cūda & tertia breui, postrema longa. Dicho
rēus idest, duplex Chorēus cōstat prima lō
ga, secūda breui, tertia longa, quarta breui.
lij Dochimū, & vt Strabeus Dochimiū, his
addūt cōstat quinq; syllabis prima breui, A
secunda & tertia longis, quarta breui quin-
ta longa. Sed horum numerorum qui copio
fiorem disputationem requirat, legat Iouit-
tā Rapicum, qui si quis alias diligenter fuit
hāc rem persecutus. Iā qui pedes initio, qui
verò in fine periodi aptè collocentur, altius
repetamus. In principio Dactylus rectè lo-
catur: vt, omnia prætermittā. Dochmius; vt,
catenas habebat. Molossus, vt, Quæres in ci-
uitate. Pæan quartus; vt, retulerant viri do-
eti; Trochæus vt grauiter & iniquo animo.
Dispondeus; vt si quis vestrum expectat. Di-
choræus, vt si quis anteā Iudices. Anti-
bacchius; vt, laudare solebant aduersarij;
Bacchius; vt, Diuturni silentij; Pæan pri-
mus; vt, obtinuit dignitatem. Amphibra-
chys; vt, probare rem tantam. Iābus: vt, no-
num crimen. C., Cæsar. In fine periodi nu-
merosè adhibentur Spondeus, & Dicho-
ræus; vt, horum Tusculanum. Pæan primus
& Spondeus: vt, esse videatur. Ianibus &
Dispondeus, vt virum condemnarunt: Di-
choræus & Molossus: vt fuisse censuerunt.

2. Lib. de
numero
Orat.

D E E L O C V. O R A.

Creticus iteratus : vt, Ira victoriæ. Doch-
mius: vt , sententiæq; cognoscerent. Creti-
cus & Dichoræus: vt, cum victoria confe-
ratis: Bacchius & Dichoræus: vt, sapientem
candidatum. Dactylus & Dichoræus: vt, gē
tibus imperare, & solatia seruitutis . Coag-
mentatio secunda est compositionis pars :
est autem translatæ vox ab architectis , qui
propriè lapides coagmentare & compo-
nere dicuntur , vt ea structura domus con-
struatur. Coagmentatio vero in iunctura di-
ctionum posita est : definitur eorum stru-
ctura verborum , quæ molliter cohærent.
Omnis huius partis usus in coagmentandis
coniungendisq; vocalibus & consonanti-
bus constitutus est . Nam in omni verborū
coagatione, aut vocales vocalibus ad-
hærent, aut consonantes occurunt conso-
nantibus, aut consonantibus vocales. Quod
autem ad totam hanc partem pertinet , de-
tetur opera, vt suavis esse videatur orationis
cursus: quod maximè fieri, si caueatur hiatus
vocalium: Hinc Latini ne passim hiare co-
gerentur, collisionem seu Sinalepham vocū
inuenerunt ; est enim in suavis illa oris dis-
torsio: suavis autem erit hiatus , si ea defue-
rit , hoc est , si vocales eiusdem nominis in

IOAN. COSTAE

Ad familiam Lib. I. Epist. oratione concurrent, qualis ille fuit verborum Ciceronis: Ego omni officio, ac potius pietate: Item si consonates sint eiusdem non minis fieri volo iudicium. Fugienda quoque est eiusdem litteræ, syllabæ aut dictio nis vel initio vel in fine frequentatio, ne verborum sonus ingratus efficiatur: quod vitium, ut alibi iam diligentius obseruauimus, Cacemphaton à Rhetoribus nominatur. Obseruari quoque oportet, ne decrescat sed augeatur semper oratio, aut grauiori leuius aliquid subjiciatur. Vocalium tamen concursio quoniā vitari non potest, curandum est primū, ut sonū aures metiat, quæ quid plerūque quid plenū, quid inane si natura duce soleat iudicare, deinde quas Cicero sepius vocales cōiungere consueuerit, obseruādū est, quas vero rarius conēctere soleat, studiosè fugiemus. Vix enim pars ista potest veluti in artem reuocata præceptorum multitudine cōprehēdi, quæ potius perpetua quadā obseruatione, quā artificio; & natura, quam arte continetur. Nam ut Cicero Inquit, ipsa natura circumscriptione quadā verborū comprehendit, concluditque sententiam, quæ cū aptis constricta verbis est, cadit etiam plerūque numerosē. Quod tamē maiori fieri possit
fælicitate

DE ELOCV O.RA.

fœlicitate rem cognitu dignissimam exposamus. Frequens vocalium concursus hiatus efficit, sonumq; reddit molestiorem.

Cum autem quinq; sint vocales, ex eis. A. & O, Sonoræ sunt. I, & , V, exiles, E, intermedia dicitur. Quod si vocales sonoræ diuersi nominis vocalibus sonoribus occurrant, non aptè cohæret ut, Tāta olim & modo authoritas. Si tamen exiles præcedant sonoras molles erit compositio, ut, Tu rē ante oculos posuitam miraris non satis apertam videri. Si vero exiles iungantur exilibus, aut exilibus intermediæ, suauis fiet hiatus: ut, Istud sibi errat obseruandum, nihil esse hominibus molestius veritate. Si autem vocales fuerint diuersæ quarum altera in fine præcedentis, dictionis posita altera in principio sequentis diptongum effecerint, rectè cohærent: ut, Magna est & stupenda eius perturbatio. In principio ergo periodorum suauiter à sonoris vocalibus ad exiles progrediemur, in fine eleganter ab exilibus ad sonoras. Hæc de vocaliū coagmentatione hactenus dicta sufficiant, nunc de consonantium dispositione disseramus. Si dictio præcedens in simpli cem consonantem finiuerit, & quæ mox sequetur eadem in principio retinuerit, aptè cohærebunt,

IOAN. COSTAE.

Pro Mar. Mar. cohærebunt, ut verba illa Ciceronis: Nec ve
rò disiunctissimas terras citius cuiusquam
passibus potuisse peragrari, quām tuis non
dicam passibus, sed victorijs illustratæ sunt.
Si eædem consonantes vel syllabæ repetan-
tur, insuauem, asperum & iniucundum so-
num efficient, ut Xerxes rex, cæca caligine,
spes sperando spirat, quæ summo cum spiri-
tus labore effteruntur. N, ex consonanti-
bus aptè sonat, L, etiam si proxima fini
adhibeat, si subiecta fuerit his conso-
nantibus C, F, G, P, F, R, X,
insuauem & asperum sonum reddunt. N,
āte, B, M, P, paulò durior est. Hinc sit, ut di-
camus, imbuere non inbuere, templum nō
tenplum, immeasus non inmensus. B, cum
I, recte iungitur, ut ab Ioue, C, postposita
consonantibus male sonat, ut Lac. Quoties
cunq; dictio in M, finuerit & in principio
sequentis inuenientur C, D, G, L, N, Q,
R, S, T, X, Z, mirificè aures sonus asperitate
offenduntur. Hanc autem coagmentationis
curam Quintilianus nimiam esse non opor-
tere videtur significare cū sic loquitur; Non
tamen id vt crimen ingens expauescendum
est, ac nescio negligentia in hoc, an soliscitu-
do sit peior. Inhibeat enim necesse est hic
metus

Lib. 9.

Cap. 4.

DE ELOCV. ORAT.

metus impetu dicendi & à potioribus auer-
rat. Quod etiam Cicero his verbis expres- De Ora.
sit, Habet enim, inquir, ille tanquam hiatus Perfee.
vocalium molle quiddam, & quod iudicet
non ingratam negligentiam, de re hominis
magis, quam de verbis laborantis. Concinni-
tas est verborum aptè cadens collocatio be-
neficio quatuor figurarum, quæ sunt simili-
ter desinens, similiter cadens, paria paribus
relata, & contrarijs contraria opposita. Simi-
liter desinens est cum dictiones, vel senten-
tiæ similem habent exitum: ut, Cicero; Sed 2. Catili.
quamuis multos fuisse putatis, qui, quæ ego
defenderem, non crederent: quam multos
etiam qui defenderent: quam multis & qui
propter improbitatem fauerent . Idem;
Ergò & mihi meæ me pristinæ vitæ consue- Pro Mar.
tudinem. C. Cæsa, interclusam aperuisti, & Mar.
his omnibus ad bene de Repub. sperandum
quasi signum aliquod sustulisti. Sed de simili-
ter desinente memini me iam alio loco dis-
putasse. Similiter cadens (ut ait autor ad He-
rennium) est cum in eadem structura verbo-
rum duo, aut plura sunt verba, quæ similiter
ijsdem casibus effruntur, ut turpe est, lau-
dere hominem egentem virtutis, abundantē
fælicitatis. Cicero: Atq; hæc omnia ad me-
moriā vetustatis; non ad contumeliam ci-

IOAN. COSTAE.

uitatis referri volo. Paria paribus relata sūt, quando membra paria paribus opponuntur, vt, Vicit pudorē libidio, timorem audacia, rationem amentia. Aliquando tamen plures syllabæ in altero membrorum collocantur, neq; inde paria paribus relata esse desinent, vt in hoc exemplo Ciceronis: Si vidua liberè, proterua petulanter, diues effusè, libidino sa meretricio more viueret: adulterum ego putarem, si quis hanc paulo liberius salutas-
*Pro M.
celio.*
Pro Milo. set. Aliquando hæ, de quibus modo differui, tres figuræ simul couiunguntur, vt Cicero: Est enim iudices non scripta, sed nata lex quam non didicimus, accepimus, legimus: verùm ex natura ipsa arripuimus, hausimus, expressimus, ad quam non docti, sed facti; nō instituti, sed imbuti sumus. Antitheta sūt, quando contrarijs contraria opponuntur, Cicero: Conferte hanc pacem cū illo bello: huius Prætoris aduentum, cum illius Imperatoris victoria; huius cohortem impuram, cū illius exercitu inuicto: huius libidines cum illius continentia: ab illo qui cepit conditas, ab hoc qui constitutas accepit, captas dicitis Syracusas? Cū autem quatuor statuerit Aristoteles contrariorum formas, relata, aduersa, priuantia & contradictentia, à quibus-
cunq;

DE ELOCV. ORAT.

cumq; ad orationis concinnitatē probē An-
titheta desumentur, quorum exempla à no-
bis recensentur in libello nostro Devtraq;
inventione, scholia de oppositis. Absoluta
concinnitatis disputatione postulat institu-
ti ratio, de periodi mensura, hoc est de po-
strema compositionis parte differamus. Pe-
riodus græca vox est, dicitur à περιδού, hoc est
circum & ἡ οδός idest via, quasi circularis
via, quòd tanquam suis cōtentā finibus fluat
oratio. Periodus est vno spiritu prolata ora-
tio, quæ plenam aliquam sententiam conexis
inter se partibus cōprehēdit, ut Cicero: Diu
turni silentij. P.C. quo erā his tēporibus vius
non timore aliquo, sed partim dolore, par-
tim verecundia finē hodiernus dies artulit: i-
demq; initium quæ vellem, quæq; sentirem,
meo pristino more dicendi. Constat duabus
partibus, membro, & inciso. Membrū, quod
Græcè dicitur colon, est orationis pars abso-
lutum aliquid penè significans, ad cuius per-
fectionem aliquid adhuc sibi adiungi postu-
lat. Incisum pars est orationis non dum ali-
quid absolutum significans, quę duodecim
syllabarū numerū nō debet excedere. Con-
stant autem periodi aut vno mēbro, aut duo
bus, aut tribus, aut quatuor mēbris: quæ vno
tantū

IOAN. COSTA E.

tantum constat, Monocolos latine vnius me-
bri dicitur, quæ duobus dicolos latine bimem-
bris, quæ tribus Tricolos latine trimembribus,
quæ quatuor Tetracolos latine quadrimembribus.
Aliquando pluribus etiam membris con-
tinetur. Inter omnes ex potissimum Ciceroni
Probantur, quæ quatuor membris terminan-
tur; sic enim loquitur: Ambitus ille & plena
comprehensio constat quatuor ferè parti-
bus, quæ membra dicimus, ut & aures imple-
at, & ne breuior sit, quam satis sit, & ne longior:
quamquam vtrumq; nonnunquam, vel
potius sèpè accidit, ut aut citius insistendum
sit, aut longius procedendum, ne breuitas au-
res defraudasse videatur, nevè longitudo ob-
tudisse. Ceterum & huic iam deniq; suscep-
tæ de periodo disputationi finē imponamus
de periodi partibus quid Aristoteles mag-
nus dicendi, sentiendi q; magister, quæ phi-
losophorum Deum possumus appellare, do-
cte ut solet, tradiderit, audiamus. Perio-
dus, inquit, omnis aut membratim effertur,
aut simpliciter, singulis quasi versibus de-
ponit, ac sedet. Membratim effertur, quæ
modis quibusdam, interuallisq; diuiditur:
& præterea eiusmodi est, ut eam species
pronunciantis facile prosequatur: non ad
cæsionem usq;, & quemadmodū, & iam di-

Lib. 3.

Cap. 10.

Theodec.

DE ELOCV. ORAT.

Etā periodus: sed quoad vniuersus circundū
citur orbis. Membrū verò portio periodi,
& comprehēsionis est alterum. Simpliciter,
quæ sine mēbris vno contextū, ac serie clau-
ditur. Oportet autem tūm membra, tūm cir-
cuitus neq; amputatos, & petbreues, nec cō-
trā immodicos, & excrescentes esse. Nam
præcincta, & curta cōclusio auditorem sæ-
penumerò quasi offendere facit, & cadere.
Quemadmodum enim qui impetu longius
cōcepto, si obiectu aliquo reuocētur, quasi
spiritu eliso festinationeq; corruunt: ita qui
audiendo occupati vltérius tendunt, & de-
positionem aliquam mediocrem expectāt,
oratione interrupta, & quasi conuulsa, re-
pētē silentiū oritur: hoc est, si ij, qui dicunt,
media intentione destituunt, necesse est, ut
illi tanquam intercepti resultent, & conci-
dant. Quæ verò longiusculæ sunt, quām sit
necesse, transiliūt, relinquuntq; auditorem,
eo modo, quo ij, qui sese extra terminos me-
tarum flectunt. Nam & hi deserunt ob am-
bulantem cōtum. Præterea periodus longa
videtur integra cratio, & quæ veterū more
demum cōcluditur, absoluta cūm est: quod
genus nos suspensiones, & dilationes appel-
lauimus. Ut dici possit illud hoc loco quām
commodiſſimè quo Democritus Melanip-

IOAN. COSTAE

pidē cauillabatur , qui sublatis antistrophis
continenter dicere maluisset. Ipse sibi quæ-
rit, qui alijs incommoda quærit. Et suspen-
denti suspensio pessima semper . Hoc idem
verissimè in eos dicetur, qui lōga membro-
rum serie orbem illum, & circuitum tardis-
simè finiunt. E diuerso non est habenda pe-
riodus, quæ breuissimè, & ocyssimè præte-
rit, quæq; auditorem ruere , & præcipitem
iræ compellit . Atq; sat sit hactenus ista de
Elocutione potissima Rhetoricæ parte ob-
seruasse: neq; enim totam artificiose dicendi
artem tradere statueram, sed viam breuissi-
mam indicare, qua discipuli nostri si non ex
vberrimo eloquētiq; fonte (facilè enim fatear
me à quovis eloquentia, ingenio, & laude di-
cendi superari) at ex paruulis eius riuulis ad
ornatè dicendū artificium exhauirirent. Scio
plura de elocutione Hermogenem, Cicero-
nem, Quintilianum & alios præcepisse: at il-
lorum opera ut certum est quiddam ingenio
perfectum, atq; elaboratum industria conti-
nere: ita etiam ni si ab his, qui multarum ar-
tium cognitione egregiè antecellant non fa-
cilè percipiuntur. Indigebant discipuli no-
stri duce, à quo quasi manu ad Ciceronem,
& tui similes ceteros grauissimos scriptores

mirā

DE ELOCV. ORAT.

mira cum fœlicitate intelligendos ducerēt
tur fiet spero, vt hac breui institutione li-
beraliter quisque eruditus quiduis præ-
clarum, ac difficilimum consequatur, iu-
diciū ferat audentiū, & adhibita indi-
es exercitatione ad forensem illam dicēdi
gloriam, qua Romani veteres tantopere
præstiterunt, accessisse propriū videatur.
Docui itaq; hoc libello quanta esset præsi-
diorum vtilitas, quibus liberales quæq; ar-
tes comparantur, vniuscuiusq; etiam digni-
tatem indicaui. Elocutionē quoq; in suas
partes distribui, singularum naturam & ar-
tificiū exposui. Quid deniq; tam veteres
quām recentiores de elegātia dignitate, &
Compositione sentirent, qua potui breui-
tate aperui. Restat igitur vt discipulos no-
stros adharum partiū vsum cohortemur:
qui si ad calamum nostra De elocutione
præcepta reuocare studuerint, fiet meher-
cule, vt adhibita optimorum authorum
imitatione breui temporis spatio, quæ in
oratione occurrant, vitia fugienda, quæ
virtutes retinendæ consequantur: Cicero-
nisq; Cæsarī, Terentij, Virgilij, aliorūq;
his similiū authorū, suis orationibus ad

IOAN. COSTAE.

viuum expressam imaginem videantur retulisse. Si quid verò minus comptè dictum de hac re forte fuerit à Lectore contendo ne id negligentiæ nostræ tribuat, sed rei magnitudini summæq; temporis angustiæ potius impartiatur. Quod si ut spero, aut confido potius, fecerit nos sibi in perpetuū deuinxerit, tanti in nos collocati beneficij memoria sempiterna.

FINIS.



DIDACVS A
Hospital æques Aragonius,
ad Ioan. Costā Ita;
licum Carmen.

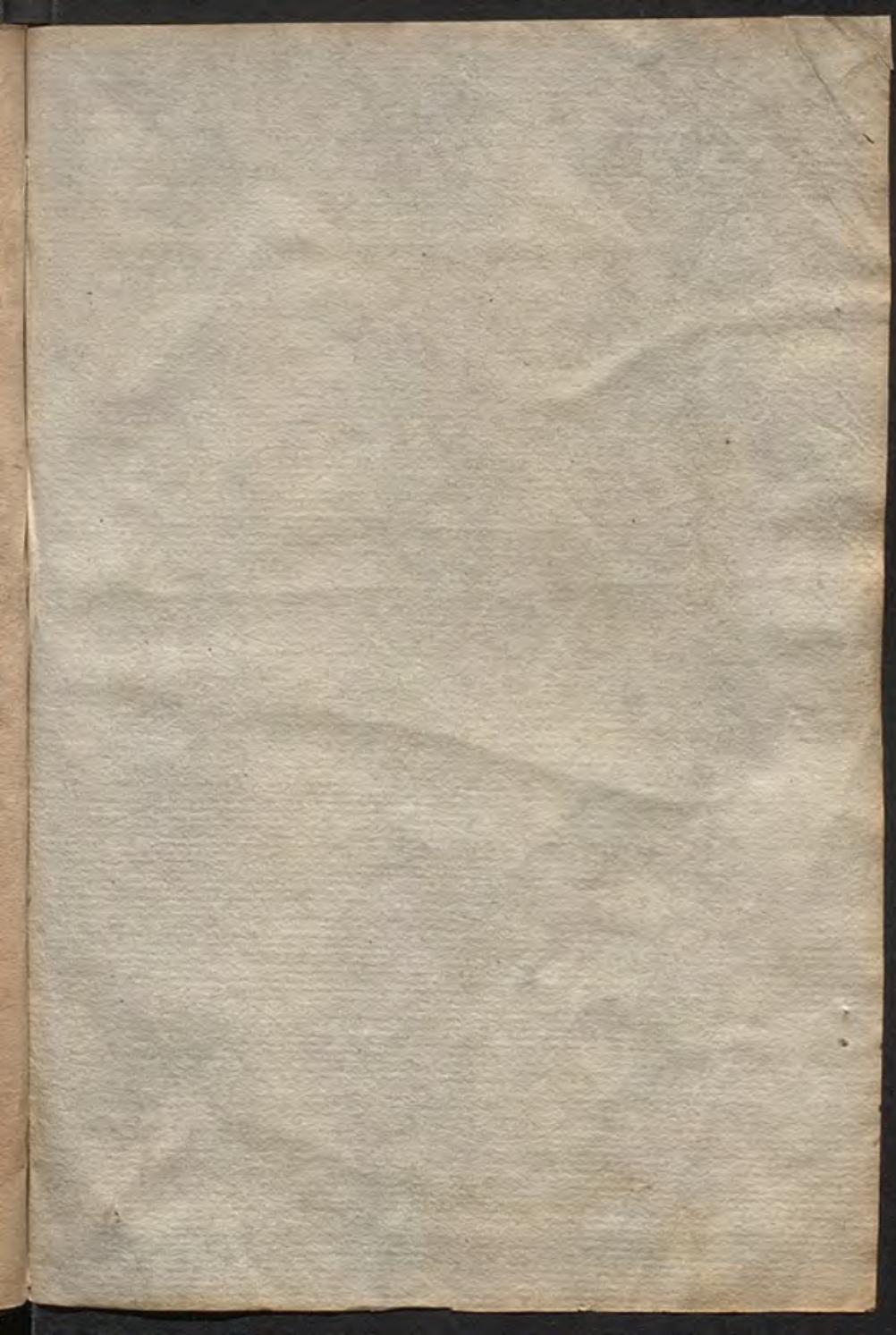
Costa gentil, che con dir, terzo è chiaro
L' alte richezz' espiegui parte à parte
Qu' in se, del ben parlar abraccia l' arte
Don sopra gl' altri, al huom conceſſi raro,
Quanto non questa sol, ma l' altra charo
Speria hauer ti deſt quanto honorarte?
Poi che le Græch' è le Latine carte
Del dir illustri, ſens' eſſern' auaro
Felice te, cui il Ciel benigno diede
Ornar facci, concetti, è un' ampio fiume
Spander pien di ſentenz' è detti arguti,
Non è del Ciel, ſi ſpentò, ogn' almo lume
Qu' el ſecol dor, in che fioriron riede
Gli Hortensi, y Ciceron, y Caſſi, y Brutti.
Il Fine.

SCANDINAVIA
HISTORICAL AND GEOGRAPHICAL
SKETCHES

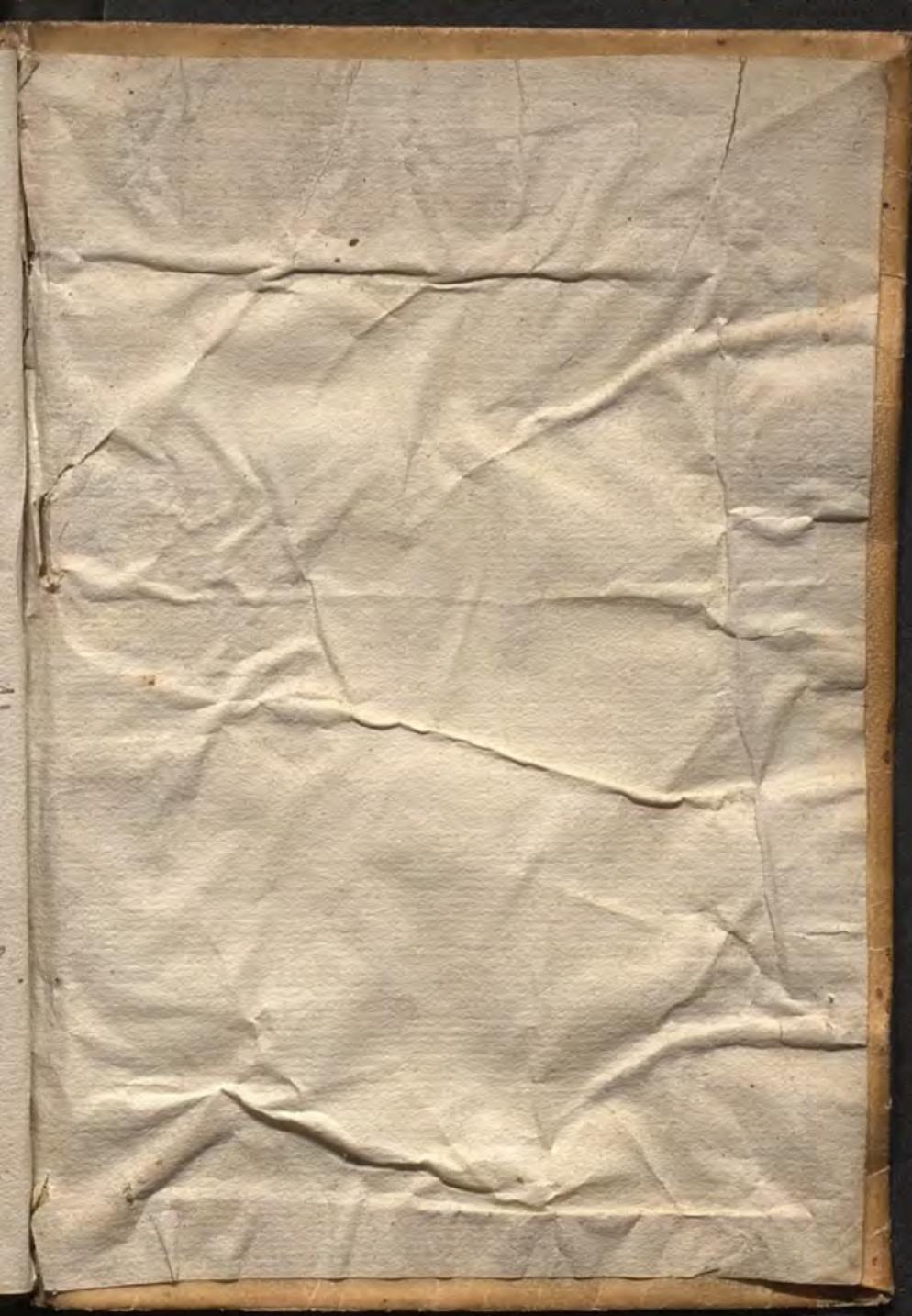
BY
GEORGE WILSON,
Author of "The History of Scandinavia," "The History of Norway,"
"The History of Sweden," &c.
Professor of Modern History in the University of Edinburgh,
and Author of "The History of the Danes," "The History of the
Swedes," &c.

WITH A MAP OF SCANDINAVIA.

LONDON:
PRINTED FOR THE AUTHOR,
1836.



23
16
15
14
13
12
11
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1



96
COS

CAESAR

GV

CEA



Estan.
Núm.

moneda